

Skogeierrettet oppsøkende virksomhet i kystkogfylkene – en dokumentstudie

Gro Follo

RURALIS - Institutt for rural- og regionalforskning
Universitetssenteret Dragvoll
N-7491 Trondheim

Telefon: +47 73 82 01 60
Epost: post@ruralis.no

Rapport 6/2017

Utgivelsesår: 2017

Antall sider: 62

ISSN 1503-2035

Tittel: Skogeierrettet oppsøkende virksomhet i kystskogfylkene – en dokumentstudie

Forfatter: Gro Follo

Utgiver: RURALIS

Utgiversted: Trondheim

Prosjekt: Sammenstilling og erfaring med skogeierretta oppsøkende virksomhet

Prosjektnummer: 6367

Oppdragsgiver: ARENA Skog v/Skognæringa Kyst

Oppdragsgivers ref.: Kontrakt av september 2017

Kort sammendrag

Rapporten presenterer funn fra en studie av 59 dokument vedrørende oppsøkende virksomhet rettet mot skogeiere. Dokumentene omfatter det geografiske området fra og med Vest-Agder til og med Troms. Det anbefales at man fortsetter med pådriving slik den er realisert i Nord-Trøndelag de siste årene, og at man profesjonaliserer pådriverrollen. I rapporten er pådriving forstått som skogeierrettet oppsøkende virksomhet med mål om økt aktivitet i skogen. Det argumenteres for at det er gunstig om pådriving blir etablert som et permanent system, og den foreslåtte betegnelsen for ordningen er «Aktivitetsfremmende pådrivertjeneste».

Stikkord: skogbruk, skogeiere, aktivitet i skogen, veiledning, nettverk

Forsidefoto: Odd Roger Langørgen

Forord

Jeg vil med dette takke for oppdraget. Jeg skal være ærlig på det, det ble faktisk atskillig mer faglig interessant og personlig givende enn hva jeg trodde det skulle bli før jeg begynte analysen.

Norsk senter for bygdeforskning endret i november 2017 navn til RURALIS – institutt for rural- og regionalforskning (heretter RURALIS).

Rapporten er kvalitetssikret gjennom RURALIS' interne kvalitetssikringssystem, og er utført av forskningsleder Svein Frisvoll.

Jeg ønsker lykke til til alle skogeiere og til de ansatte skogbruksaktørene som er i samhandling med dem.

Trondheim 31.12.17

Gro Follo

Innholdsfortegnelse

Forord	3
Innholdsfortegnelse	5
Sammendrag	7
1. Innledning	9
1.1 Oppgaven og dens omfang	9
1.2 Hvordan jeg fikk oppgaven og posisjonering	10
2. Data og analyse	13
2.1 Data = Dokumentene	13
2.2 Analyse = tolkning	14
3. Resultat	17
3.1 Stikkordsmessig presentasjon av prosjektene i dokumentene	17
3.2 Pådriving eller utvikle «omkringliggende herligheter»?	21
3.3 Pådrivere – fra enkeltoppgave til mangslungne oppgaver	22
3.4 Virker pådriving?	25
3.5 Rapportering på skogeierkontakt?	27
3.6 Grenseoppgang til andre aktører	29
3.7 Pådriving som metodisk møte	32
3.8 Pådrivings-metodiske ingredienser	34
3.9 Sammenstilling av Lensa og prosjektene i Nord-Trøndelag	39
4. Anbefalinger	45
4.1 Fortsett pådrivingen	45
4.2 Profesjonaliser pådriverrollen	47
4.3 Benchmarking av skogeiersamvirket?	48
4.4 Noen kommentarer om Vestlandet/Vest-Agder og Nord-Norge	49
Referanser	51
Vedlegg 1: Gjennomgåtte dokumenter	53
Vest-Agder	54

Rogaland.....	54
Sogn og Fjordane.....	54
Møre og Romsdal	55
Sør-Trøndelag.....	55
Nord-Trøndelag	56
Nord- og Sør-Trøndelag.....	58
Nordland.....	58
Troms.....	58
Vedlegg 2: Follo's skogbruksrelaterte CV	59
Prosjekter	59
Vitenskapelige publikasjoner	59
Kronikker m.m.	61

Sammendrag

Rapporten presenterer funnene fra en studie av dokumenter om skogeierrettet oppsøkende virksomhet i kystskogfylkene fra og med Vest-Agder til og med Troms. Oppdragsgiver er ARENA Skog v/Skognæringa Kyst. Studien er finansiert av Kystskogmidlene, Sør-Trøndelag fylkeskommune og forskningsprosjektet Biosmart. Fylkesmannsgruppa i Kystskogbruket har høsten 2017 hatt ansvar for å samle inn dokumentene som studien skulle omfatte. Totalt inngår 59 dokumenter i studien, og mange av dem er fra Trøndelag. I skogbruket brukes uttrykket «pådriving». I rapporten er pådriving forstått som skogeierrettet oppsøkende virksomhet med mål om økt aktivitet i skogen. Samtlige pådrivere i dokumentene synes å være prosjektansatt og menn. Ikke alle de tilsendte dokumentene sier noe om faktisk utført pådriving. De tilsendte dokumentene gir ikke et fullstendig bilde av den pådrivervirksomheten som har funnet sted i kystskogbruksområdene de siste 10 årene.

Studien viser at pådrivernes oppgaver kan være fra det helt spesifikke til det svært omfattende og mangfoldige. Det være seg fra enkeltoppgaven å drive oppsøkende virksomhet på skogkultur, til å drive store prosjekter hvor alle varianter av skoglig aktivitet inngår sammen med utvikling av omkringliggende herligheter som skogbruksplan-tilslutning og tømmerkai-realisering. Dokumentene viser med all tydelighet at pådriving gir økt aktivitet i skogen, men dokumentene er i varierende grad gode på rapporteringen om dette. Pådriverne blir forstått som en ekstra ressurs, like fullt er det store forskjeller i om og hvor klart man uttrykker grenseoppgangen til andre skogbruksaktørers aktivitet og tilkjenner næringsnøytralitet. Pådriving som målrettet og pedagogisk møte mellom mennesker (pådriver-skogeier), er beskjedent skriftliggjort og synes ikke å være spesielt godt utviklet. Rapporten presenterer fire strategier for hvordan man velger ut de skogeierne pådriverne skal kontakte i pådrivingen. Lokalkunnskap fremstår som viktig metodisk ingrediens. I Trøndelag har man erfart at kombinasjonen av å være pådriver og Aktivt Skogbruk-instruktør er gunstig. Det har også opplegg hvor man kombinerer pådrivere og lokale ressurspersoner vært. Både for Nord- og Sør-Trøndelag omtales holdte skogeierkurs, men det er uklart hvilken plass kursene har hatt i pådrivingsarbeidet og hvilke skoglig resultat de eventuelt har hatt. Her kan det ligge muligheter for utvikling av pådrivingsaktiviteten.

En av studiens oppgaver var å foreta en sammenstilling av prosjektene omtalt i dokumentene fra Sør- og Nord-Trøndelag. Dokumentene fra de to fylkene er svært forskjellige, eksempelvis når det gjelder antallet forfattere og innholdet i det det rapporteres på. Mens målsettingene for det sør-trønderske prosjektet Lensa vedrører Lensa-nettverkens fungeringsnivå og samarbeid, går målsettingene for prosjektene i Nord-Trøndelag i retning av aktivitet i skogen. Dette spriket i målsettinger reflekteres i en rekke andre forhold. Ett forhold er at mens pådriverne i Lensa i dokumentene fremstår som vesentlige for skogbruksaktørene i nettverket og da spesielt de offentlig ansatte, fremstår pådriverne i Nord-Trøndelag som vesentlige for skogeiere som deres nødvendige beslutningsstøtte. Styresammensetningen i Lensa-nettverkene består kun av skogbruksaktører, og er slik sett i langt mindre grad enn hva tilfellet er for Nord-Trøndelag i stand til eksempelvis å bryte sosiokulturelle barrierer og mobilisere skogbruksekstern finansiering. Dokumentene fra Sør-Trøndelag sier svært lite om aktiviteten til Lensas pådrivere, og er ikke tydelige på det skoglige resultatet av pådrivernes arbeid. Dokumentene fra de nord-trønderske pådriverprosjektene er derimot svært spesifikke på rapporteringen fra pådrivernes arbeid og resultatene av det.

Rapporten anbefaler at man fortsetter med den måten å drive pådriving på som særskilt går frem i to dokument fra Nord-Trøndelag (dokument 36 og dokument 47). Pådriverne må ha skogbrukskompetanse. Pådriving innebærer aktivisering av skogeiere som ikke allerede er skogbruks-aktiverte, pådriving er beslutningsstøtte for alle varianter skogeiere, pådriving resulterer i økt skoglig aktivitet, og pådriving er ut fra dette viktig for at skogbruket skal kunne realisere den plass skogen gjerne er gitt i dagens norsk debatt om bioøkonomien. De aktivitetene som pådriverne gjør, må hele tiden vurderes ut fra den skoglige aktiviteten deres egenaktive oppsøking av skogeierne gir. Det vil være gunstig om pådriving blir etablert som et permanent system. Det er ikke noe som tilsier at det blir mindre behov for pådriving fremover, heller tvert om. Rapporten foreslår å kalle ordningen for «Aktivitetsfremmende pådrivertjeneste». Man kan med hell profesjonalisere pådriverrollen, og da særlig det som vedrører møtet mellom pådriver og skogeier. Det er få dokument mottatt fra fylkene utenfor Trøndelag, og det er derfor lite grunnlag for å gi spesifikke anbefalinger til dem. Den viktigste anbefalingen er å hente innsikter om pådriving fra det rapporten formidler.

1. Innledning

1.1 Oppgaven og dens omfang

Denne rapporten er RURALIS sin leveranse til prosjektet «Sammenstilling og erfaring med skogeierretta oppsøkende virksomhet». ARENA Skog v/Skognæringa Kyst står som prosjektansvarlig og oppdragsgiver i kontrakten av september 2017 mellom oppdragsgiver og RURALIS (den gangen Bygdeforskning). Sammenstillingen skal basere seg på dokumenter som RURALIS tilsendes, samt at jeg skal benytte min allerede tilegnede innsikt og viten om temaet.

I prosjektbeskrivelsen for prosjektet forstås «skogeierretta oppsøkende virksomhet» «som det arbeid skogpådrivere utfører og ekstraordinære prosjekter/tiltak som legger til rette for skogeierkontakt og veiledning av skogeiere» (prosjektbeskrivelsen 2017:1¹). Muntlig har jeg fått presisert at denne skogeierkontakten og veiledningen av skogeiere skal ha mål om økt aktivitet i skogen². Jeg har forstått presiseringen dit hen at skogeierkontakten og veiledningen skal dreie seg om noe mer enn for eksempel utelukkende å øke skogeierens kunnskapsnivå. Kontakten og veiledningen må gjerne øke skogeierens kunnskapsnivå, men intensjonen skal være å øke den skoglige aktiviteten i skogeierens skog – og det forholdsvis umiddelbart etter kontakten og veiledningen. I min forståelse av frasen «skogeierretta oppsøkende virksomhet» ligger det ytterligere to element: Det er en eller annen person som på eget initiativ oppsøker skogeier, og personen skal komme til skogeieren der hun/han er. Ideelt sett innebærer dette at personen drar til skogeier slik at det blir et fysisk møte ansikt-til-ansikt. En avart er at personen ringer skogeier og får en samtale. Imidlertid regner jeg ikke henvendelse til skogeier i brev form eller som sms som oppsøkende virksomhet. Det fordi brev og sms ikke gir mulighet til gjensidig, kommunikativ utveksling der og da. Med de nyansene jeg har tilkjennegitt, bruker jeg heretter uttrykket «pådriving» om skogeierrettet oppsøkende virksomhet med mål om økt aktivitet i skogen.

Hva RURALIS skal gjøre, er spesifisert i prosjektbeskrivelsen. Der oppgis følgende oppgaver:

1. *En sammenstilling* av skogeierretta oppsøkende virksomhet og tiltak i kystskogbruket.
 - a. Hvilke tiltak er utført og positive erfaringer med disse.
 - b. Hvilke metoder og verktøy har gitt positive resultater.
Skogpådriverprosjektene i Trøndelag gis en egen vurdering.
2. *Forslag til tiltak* for skogeierretta oppsøkende virksomhet i kystskogbruket.

¹ Prosjektbeskrivelsen er datert 09.05.17. Den er underskrevet av Rannveig Jørstad Kristiansen, delprosjektleder Skog, ARENA Skognæringa i Trøndelag.

² Personlig meddelelse fra R. Jørstad Kristiansen, telefon 09.05.17.

- a. Det skal gjøres en vurdering av tiltakene som er utført i fylkene og som har vist seg å ha positive effekter for økt aktivitet og økt avvirkning i skogbruket.
3. *Beskrivelse av ulike innganger* for å nå skogeieren og *anbefalinger* for en videre oppfølging landsdelsvis i kystskogbruket.

Utfordringene er noe ulik i landsdelene og det er derfor ønskelig at dette gjøres for Vestlandet/Vest-Agder, Trøndelag og Nord-Norge. (Prosjektbeskrivelsen 2017:2, kursiv i original)

Resultatene fra punkt 1, 2 og 3 skal presenteres i form av en dokumentasjonsrapport. Rapport 6/17 fra RURALIS er denne dokumentasjonsrapporten. Jeg har tolket oppgavene slik at det ligger utenfor min leveranse å særskilt presentere det enkelte prosjekt dokumentene omhandler. Det enkelte prosjekt presenteres bare gjennom den stikkordsmessige fremstillingen under overskrift 3.1, og gjennom de prosjekt-elementer som inngår i forskjellige sammenstillinger med andre prosjekt. Jeg har ikke sett på finansieringen av prosjektene dokumentene presenterer.

Prosjektet «Sammenstilling og erfaring med skogeierretta oppsøkende virksomhet» og dermed også dokumentstudien, er finansiert av Kystskogmidlene og Sør-Trøndelag fylkeskommune med 100.000 kroner fra hver. Av de totale 200.000 kronene får RURALIS midler tilsvarende maksimalt 130 timers arbeid. Fordi finansieringen er begrenset, har kontrakten forsøkt å begrense leveransen ved å påpeke at dokumentasjonsrapporten skulle være maksimalt 20 sider. Selv om jeg ikke har greid det, har angitt antall sider bidratt til at jeg stramt har avgrenset hva jeg har tatt med under kapittel 3 «Resultat». I faktisk arbeidstid har det gått med mer timer enn finansiert av oppdragsgiver. De ekstra arbeidstimene er finansiert av prosjektet Biosmart og dets arbeidspakke WP2³. Det fordi mine innsikter fra arbeidet med dokumentasjonsrapporten er relevante for WP2s tema «Fremsyn – Visjonen om en integrert bioøkonomi».

1.2 Hvordan jeg fikk oppgaven og posisjonering

Oppgaven med å gjennomføre dokumentstudien ble gitt RURALIS uten konkurranse med andre forskningsenheter. Begrunnelsen for dette er implisitt presentert i prosjektbeskrivelsen. Om «Oppdragstaker» står det der:

Bygdeforskning [nå RURALIS]⁴ har gjennomført en rekke forskningsprosjekter og studier rettet mot skogeieren, og har god oversikt over skogeierretta oppsøkende virksomhet i kystskogbruket. De besitter en erfaring og kunnskap om temaet som vil være svært nyttig i

³ Biosmarts fulle navn er «Biosmart. Hvordan fremme overgangen til en smart bioøkonomi?». Prosjektet er finansiert av Norges forskningsråd (prosjektnummer 244608), og RURALIS er prosjektleder. Nærmere om Biosmart finnes på nettadressen <https://biosmart.no/>

⁴ Når det står «[nå RURALIS]» med firkantklammer, betyr det at dette ikke står i den opprinnelige teksten som det er sitert fra.

forbindelse med denne studien. Sammenstillingen skal utføres av Gro Follo.
(Prosjektbeskrivelsen 2017: 3)

Jeg kunne ha latt det være med begrunnelsen gitt i prosjektbeskrivelsen, hadde det ikke vært for en større debatt i norsk offentlighet og medievirkelighet høsten 2017 om tilliten til forskning og forskere, på hvilket grunnlag forskerne kommer med sine resultater, hva oppdragsgiver kan bestemme og ikke bestemme, og liknende⁵. Denne debatten gjør at jeg finner det ønskelig å posisjonere meg, det vil si å formidle noe om meg selv og eget ståsted når det gjelder de tema dokumentstudien omfatter.

Jeg er pedagog og antropolog, og har forsket på norsk skogbruk siden 1999. I alle disse forskningsårene har jeg vært ansatt hos Bygdeforskning/RURALIS. Jeg har deltatt i og delvis ledet en rekke forskningsprosjekter hvor det fortrinnsvis har vært personlige skogeiere som har vært i fokus. Jeg følger svært godt med i hva som skjer i skogbruket, også når jeg ikke har forskningsprosjekter som tilsier at jeg skal gjøre det. Dette understrekes av at jeg fra 1999 og frem til dags dato har kommet til ringperm 101 med skogbruksrelaterte nyhetsoppslag og oppslag fra skogbruksaktører. Disse leste oppslagene dekker hele landet. Min interesse for skogbruk er utelukkende forskningsbasert, jeg har ingen private interesser i skogbruk eller skogindustri, og jeg er da heller ikke skogeier. All forskning, inklusive denne dokumentstudien, gjøres imidlertid ut fra et perspektiv. Det uansett hvor såkalt objektiv, nøytral, ikke-normativ osv. man som forsker forsøker å være. Mitt perspektiv har jeg etablert i løpet av årene fra 1999, og perspektivet bygger på det jeg har kommet frem til i min forskning sammenstilt med hva jeg har lest andre forskere har kommet frem til. En oversikt over mine skogbruksrelaterte forskningsprosjekter og publikasjoner er presentert i vedlegg 2. Ut fra den oversikten kan de som er interessert, ettergå grunnlaget jeg har for mitt perspektiv. Jeg våger påstanden at det pr. dato ikke er noen norsk samfunnsviter som kjenner til praksisfeltet norsk skogbruk og skogeiere like godt som meg. Jeg anser meg som svært godt skikket til å gjennomføre dokumentstudien. Som forsker er jeg empirisk, det vil si at jeg lar dataene fra den virkelige verden (og ikke teoretisk inngang) fortelle meg hva som er vesentlig og hvilke teoretiske innganger jeg skal benytte. Det innebærer at jeg teoretisk er eklektiker, jeg velger teoretisk inngang ut fra hva jeg mener er mest gunstig for å gripe og begripe empirien. I dokumentstudien har jeg ikke funnet det nødvendig å benytte bestemte teoretiske innganger.

⁵ Debatten startet med et oppslag i Aftenposten 17.09.17 med overskriften «Ny undersøkelse: Nesten halvparten av nordmenn stoler ikke på forskning». Oppslaget ble fulgt opp i en rekke media de nærmeste månedene. Særlig er det å merke seg Morgenbladets syv siders reportasje i nummer 44 (10.-16. november 2017) med overskriften «Millionene som bygger sjømatnasjonen». Der hevdes det i ingressen: «Hundrevis av millioner fordeles uten anbud. Forskere håndplukkes, negative resultater blir forsøkt skjult og prosjekter går til forskere med aksjer i næringen.»

En del av forskningsprosjektene mine har vært tett knyttet opp til Skognæringa i Trøndelag og Kystskogbruket. Det går frem av vedlegg 2. Noen av beveggrunnene for oppstartene av og innholdet i de trønderske prosjektene med pådrivere, kan gjenfinnes i resultatene fra min forskning. Før jeg begynte gjennomgangen av dokumentene listet opp i vedlegg 1, var jeg allerede positivt innstilt til skogeierrettet oppsøkende virksomhet. Det fordi min tidligere forskning har visst at dette er svært viktig både for skogeiere, for aktivitet i skogen og for skogbruket mer generelt. Jeg er kjent med at skogbruksaktører i Trøndelag forsøker å etablere det som i prosjektbeskrivelsen omtales som «en permanent pådriver- og veiledertjeneste» (prosjektbeskrivelsen 2017:3), og at disse trønderske skogbruksaktørene tenker seg at dokumentasjonsrapporten skal inngå i prosessene rundt etableringsforsøket. For å være mest mulig uhildet i dokumentstudien, har jeg bevisst unnlatt å sette meg inn i det arbeidet som gjøres for å få til en permanent ordning. Jeg har ingen personlige interesser i en slik mulig permanent ordning. Gitt debatten om tilliten til forskning og forskere, ønsker jeg å være tydelig på at jeg som forsker aldri har latt min forskning og fremstilling av resultater bli påvirket av tanken om hva som eventuelt måtte «lønne seg» for fremtidig finansiering av forskningen min. Dette er tilfellet også for denne dokumentstudien.

Rapportens tilkjennegitte forståelser og anbefalinger er kun mine. Ingen skogbruksaktør har vært involvert i analysen av dokumentene, ei heller i utarbeidelsen av teksten i dokumentet eller i dokumentets oppbygging.

2. Data og analyse

2.1 Data = Dokumentene

Data i rapporten «Skogeierrettet oppsøkende virksomhet i kystskogfylkene – en dokumentstudie» er de dokumentene som er presentert i rapportens vedlegg 1. Ifølge inngått kontrakt med oppdragsgiver skulle analysen basere seg på dokumenter jeg uoppfordret skulle få tilsendt. Fylkesmannsgruppa i Kystskogbruket (heretter FM-gruppa) ved Rune Saursaunet (Nord-Trøndelag) hadde ansvar for å samle inn de dokumentene som studien skulle omfatte. Kystskogbruket inkluderer fylkene: Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark.

Den enkelte i FM-gruppa hadde to «bestillinger» de kunne bruke for å velge dokumenter⁶. Den første bestillingen finnes i referat fra møte i FM-gruppa 22.06.17 sak 12/17 hvor det heter:

FM-gruppa bes sende inn rapporter og resultater av prosjekter med skogeierretta oppsøkende virksomhet i sine fylker innen 15. september til Rune Saursaunet som koordinerer leveransen til Bygdeforskning. Fint om fylkene kort legger ved en vurdering av hvilke type tiltak som har fungert og hva som ikke har fungert.

Den andre bestillingen kom i en påminnelse via epost av 14.09.17 fra Rune Saursaunet til de øvrige i FM-gruppa. I denne eposten heter det:

Et av FM-gruppas prosjekt i år er å få sammenstilt erfaringer og resultater av ulike skogpådriverprosjekt. Bygdeforskning har fått oppdraget, men vi i FM-gruppa skal bidra med å oversende prosjektrapporter, resultater og lignende. Vi tenker å samle inn og dokumentere oppsøkende virksomhet som i Trøndelag blir gjort av skogpådrivere, i Agder av faghjelper, mens andre bruker skogkoordinator el. lign som begrep. Små og store prosjekter med gode og dårlige resultat er interessante!

Jeg har mottatt dokumenter fra åtte av de ti fylkene som inngår i Kystskogskogbruket. Fra Hordaland og Finnmark mottok jeg ingen dokumenter.

Dokumentene jeg har mottatt er svært forskjellig. De aller fleste av dem er skrevet for et annet formål enn min analyse av skogeierrettet oppsøkende virksomhet. Hvilket formål de er skrevet for, går imidlertid ikke nødvendigvis frem av dokumentene. Videre varierer dokumentene sterkt når det gjelder blant annet lengde, hva som omtales og inkluderes, refleksjonsnivå, og hvilket format som brukes. Dette har trolig sammenheng med hvem forfatteren er og hvilken rolle hun/han har eller har hatt. Nord- og Sør-Trøndelag har sendt over dokumenter som dekker flere årganger av ulike prosjekt. Av dokumentene fra Trøndelag kan jeg se at det har skjedd en utvikling i rapporteringen/rapportskrivingen. Totalt inngår 59 dokument i dokumentstudien.

⁶ Tillatelse til å gjengi fra referatet og eposten ble gitt meg av R. Saursaunet i epost 07.12.17.

Hvis jeg refererer til et spesifikt dokument i rapporten, vil jeg bruke «dokument 1» eller «dokument 2» som referansepunkt. For å få nærmere opplysninger om dokumentet må leseren da gå til vedlegg 1.

Jeg er meget sikker på at dokumentene jeg har mottatt, ikke innbefatter alle prosjektene eller liknende hvor man i Kystskogbrukets fylker har drevet eller driver med skogeierrettet oppsøkende virksomhet. Eksempelvis vet jeg fra prosjektet «Fra ti til en» (se vedlegg 2) at man i Feios i Vik kommune i Sogn og Fjordane drev oppsøkende virksomhet, og at det også ble gjort i forbindelse med Sørsivegen i Beitstad i Steinkjer kommune i Nord-Trøndelag (blant annet Follo og Vennesland 2013). Videre vet jeg fra en kartlegging i forbindelse med «Fra ti til en» at man på Holsmoen i Oppdal kommune i 2006-2009 gjorde det (Follo 2010). De mottatte dokumentene inkluderer verken Feios, Sørsivegen eller Holsmoen. Muligens skyldes det vansker med å finne ut om dette eller hint av prosjekter/tiltak kom inn under de to variantene av bestillinger nevnt ovenfor. Muligens skyldes det også at, la meg kalle det, den kollektive hukommelsen i det enkelte fylke kan være noe beskjeden når det gjelder å ha oversikt over alt det som er foregått av skogeierrettet oppsøkende virksomhet. Videre kjenner jeg til at man i Hordaland pr. dato holder på med prosjektet «Motiv skog – eieendomsoverbyggjande samarbeid». Muligens er det ikke tilsendt noen dokumenter derfra fordi det ikke foreligger resultat ennå.

2.2 Analyse = tolkning

Jeg har to ganger gått gjennom samtlige dokument i vedlegg 1. Den første gangen var den mest omhyggelige og grundige. Fordi tidsressursen var begrenset, måtte jeg ved første gjennomgang gjøre to operasjoner samtidig. Jeg søkte på den ene siden å få et generelt inntrykk av hva det enkelte dokument dreide seg om og hvilket budskap det hadde. På den andre siden søkte jeg etter tekstelementer som direkte vedrørte de oppgavene som er presentert under overskrift 1.1. Samtidig som jeg leste, streket jeg under i dokumentene og noterte stikkord og punkter både i det aktuelle dokumentet og på egne ark. Ved første gjennomgang leste jeg dokumentene i følgende rekkefølge: dokumenter mottatt fra Vest-Agder, så de fra Rogaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Nordland og Troms. Deretter begynte jeg med dokumentene mottatt fra Nord-Trøndelag, før jeg til slutt tok dem mottatt fra Sør-Trøndelag. Fra min side lå det ikke annet bak valg av rekkefølge enn at jeg ønsket å gjemme de to fylkene med flest dokumenter til sist slik at dokumentene fra de andre fylkene fikk «satt seg» i mitt minne.

Når jeg analyserer kvalitativt datamateriale som jeg forstår disse dokumentene å være, leter jeg etter såkalt mening. Det innebærer at jeg gjør en tolkning av teksten, og det igjen betyr en tekstutvidelse. Jeg leser ordene og forsøker å forstå hva de betyr

innenfor den rammen de a) er presentert i, dvs. dokumentet og dets format, og b) den virkeligheten de kommer fra og som dokumentene også forsøker å gjengi fra. Det er denne tolkningsprosessen som gjør at jeg i avsnittet over bruker formuleringen om å sette seg i minnet mitt. Det er i tolkningsprosessen at mitt kjennskap til og viten om norsk skogbruk kommer inn i analysen. Fordi jeg søker etter mening i datamaterialet er det ikke alltid mulig å peke nøyaktig i dokumentene hvor fra jeg har hentet grunnlaget for min tolkning. Jeg kan imidlertid anskueliggjøre det ved å presentere eksempler på det som ligger til grunn for tolkningen. Det kommer jeg til å gjøre i denne dokumentasjonsrapporten. Som en del av tolkningsarbeidet inngår å se etter mønster, generaliteter og vesentlige moment på tvers av dokumenter. Denne delen av analysen reflekteres noe i hva som er valgt ut til overskrifter i kapittel 3 «Resultat».

I den andre gjennomgangen av dokumentene leste jeg stort sett bare det som var streket under og notatene mine for det respektive dokumentet. Det vil si at for de fleste dokumentene leste jeg ikke hele dokumentet på nytt. Rekkefølgen var som ved første gang, og det var også inngangen: søking etter mening, mønster, generaliteter og vesentlige moment. For dokumentene mottatt fra Sør-Trøndelag lagde jeg meg et ekstra ærend. Det var å sjekke om min forståelse etter første gjennomgang faktisk stemte ved andre gjennomgang. Det fordi prosjektet LENSEA (heretter skrevet Lensea) i dokumentene fremsto som ganske annerledes enn hva jeg tidligere hadde forstått Lensea ut fra mitt opprinnelige kjennskap til trøndersk skogbruksvirkelighet. Lensea-dokumentene leste jeg på nytt. Inntrykket av Lensea ble ikke endret ved andre gangs gjennomgang.

Det er betimelig å minne om at virkeligheten der ute er én ting, dokumentene fra den virkeligheten er en annen, og min tolkning av dokumentene en tredje. Når det gjelder forholdet mellom virkeligheten og dokumentene, må jeg gå ut fra at de aktuelle forfatterne av dokumentene tar med det de forstår som vesentlig. Det igjen innebærer at er noe utelatt, forstår jeg det dit hen at dokumentforfatteren finner det mindre vesentlig eller uvesentlig. I analysen har jeg tatt høyde for at forfattere muligens ønsker å fremstille seg og/eller prosjektet sitt i best mulig lys. Videre har jeg tatt høyde for at noen av dokumentene fra Nord- og Sør-Trøndelag er skrevet på et tidspunkt hvor dokumentforfatterne deltar i arbeidet for å få til en permanent pådriver- og veiledertjeneste.

3. Resultat

Oppbyggingen av resultatdelen går frem av innholdsfortegnelsen. Kapittelets underoverskrifter peker på tema som analysen har vist er av betydning for oppgaven min, men teksten i kapitlet er en fremstilling mer av tematiske bolker enn en løpende argumentasjon. Det skal like fullt være en viss logikk i bolkenes rekkefølge. For å unngå mer oppstyking enn nødvendig, har jeg valgt å bruke bare to overskriftsnivå. Teksten er imidlertid slik at den første setningen i hvert avsnitt skal kunne indikerer hva avsnittet dreier seg om.

For å øke lesbarheten har jeg fjernet dokumenthenvisningene der det ikke er direkte sitater og der hvor de av andre grunner ikke trenger å være med. Jeg har selvfølgelig selv en oversikt hvor dette og hint er hentet fra. Der dokumentet er på bare én side, oppgis ikke sidetall. For øvrig oppgis sidetall slik at eksempelvis dokument 2s side 1 føres opp slik: «dok. 2:1». Slikt som rettskrivingsfeil, tegnsetningsfeil, orddelingsfeil o.l. er beholdt i direkte sitat. I sitatene har jeg valgt å ikke gjøre oppmerksom på feilene ved å sette inn «[sic]», dvs. slik står det virkelig. Også dette for å øke lesbarheten.

3.1 Stikkordsmessig presentasjon av prosjektene i dokumentene

Vest-Agder. I dokumentene mottatt fra Vest-Agder presenteres a) de kommunale faghjelpsprosjektene i Vest-Agder og b) «AT Skog Skogkultursatsingen 2012-2015». Bakgrunnen og behovet for a) kom fra kommunene og næringen selv. Det går ikke frem hva som var bakgrunnen/behovet. Når det gjelder b), var det skogeierandelslaget AT Skog som tok initiativ til økt fokus på ungskogpleie. Bakgrunnen var blant annet «nedgang i registrert skogkulturaktivitet over tid» (dok. 2:1). En oppgave i «AT Skog Skogkultursatsingen 2012-2015» var å etablere faghjelpsordninger i alle kommuner (i Agder-kommunene og Telemark).

Rogaland. I dokumentene mottatt fra Rogaland presenteres a) «Prosjekt Aksjon skogkultur – 2-årig prosjekt 2012-2014» og b) «Prosjekt Aksjon skogkultur 2016 i Suldal og Sauda kommune». Det første prosjektet var initiert av Fylkesmannen. Bakgrunnen for begge prosjektene var avskoging.

Sogn og Fjordane. Fra Sogn og Fjordane presenteres et prosjekt som ikke er navngitt, men som omtales som «skogpådrivararbeid» eller også «skogeigarretta oppsøkende verksamheit i Sogn og Fjordane» (dok. 13). Formålet med prosjektet synes å være skogdager og oppsøkende virksomhet til skogeiere som i utgangspunktet har sagt nei til planting etter hogst.

Møre og Romsdal. I dokumentene mottatt fra Møre og Romsdal presenteres a) «Ørstaskogen» og b) «Skogkulturprosjekt i Romsdal». Det første prosjektet inngikk i forskningsprosjektet «Fra ti til en» (se vedlegg 2). Ørstaskogen hadde to primære fokus, det var skogeiersamarbeid og tilrettelegging for et lønnsomt og bærekraftig skogbruk. Prosjektet sprang ut av «Strategiplanen for skogbruket i Møre og Romsdal» (Follo 2014:29). Det andre prosjektet hadde sitt utgangspunkt i «eit mål om auka fokus på skogkultur i Møre og Romsdal» (dok. 16:1), men det er ikke oppgitt hvem som hadde dette ønsket eller årsaken til det. Videre sies det i dokument 19 at Tingvoll kommune (dels Sunndal) hadde en egen pådriver i flere år, personen ble pensjonist i 2015. Fra den pådrivingen er det dårlig med rapporter, blir det informert om. Av dokument 19 ser det ut som pådrivingen gjaldt generell skogbruksaktivitet. Det påpekes at Surnadal og Rindal kommuner har egen pådriver for skogkultur, spesielt planting, men at denne personen til dels er koblet til Lensa slik at rapporteringen kommer fra Sør-Trøndelag.

Sør-Trøndelag. Fra Sør-Trøndelag er det mottatt 12 dokument, og samtlige omhandler prosjekt Lensa. Det dreier seg om rapporter fra noe som er gjort eller planer for noe som skal gjøres. Lensa henter sitt navn fra verdigrunnlaget: Lokalt initiativ, Engasjement, Nettverk, Samarbeid og Aktivitet. Lensa startet som prosjektet «Lensa – Økt aktivitet gjennom samarbeid i lokale skognettverk 2009-12» (dok. 54:1). Lensa har fem lokale skognettverk: Ytre kyst, Orkla skogforum, Gauldalsnettverket, Nidaros skogforum og Fosen. I sluttrapporten for det første Lensa-prosjektet i 2009-2012 går det frem at prosjekt Lensa var «en bestilling fra Fylkestinget i Sør-Trøndelag ved behandlingen av Melding om Kystskogbruket i 2008»⁷ (dok. 20:2). Det påpekes at det siden 2001 har vært «jobba jevnt og trutt med å etablere lokale samarbeid eller skognettverk», og at dette har dannet grunnlaget for Lensa (dok. 20:1). Målsettingen for Lensa 2009-2012 var: «Legge til rette for at skognettverkene i Sør-Trøndelag kan videreføre og utvikle samarbeidet for økt aktivitet i skogbruket i fylket» (dok. 20:1). Lensa har hatt tre perioder: 2009-2012, 2013-2015, og er nå inne i den tredje perioden for årene 2016-2018. Målformuleringene har endret seg noe over tid. Lensa blir ytterligere presentert under overskrift 3.9.

Nord-Trøndelag. I dokumentene mottatt fra Nord-Trøndelag presenteres det som dokument 53 omtaler som skognettverk (i prosjekt-form) og pådriverprosjekt. Totalt er det 22 dokumenter fra Nord-Trøndelag, i tillegg kommer et dokument (dok. 54) som er en sammenstilling for begge de to Trøndelagsfylkene. Dokumentmaterialet fra Nord-Trøndelag er meget komplekst, og dokumentene presenterer et konglomerat av prosjekter. Noen dokumenter er foreløpige statusrapporter, annet er sluttrapporter

⁷ «Melding om kystskogbruket» er nevnt i flere av de mottatte dokumentene. Meldingen kom i 2008, og var utgitt av Prosjekt Kystskogbruket, Steinkjer.

fra samme prosjekt. I vedlegg 1 har jeg organisert dokumentene på ett vis. Her ønsker jeg å ta utgangspunkt i det aktuelle prosjektet, og så informere om hvilke dokument som tilhører prosjektet. Pådriverprosjektene jeg har fått dokumenter for, synes å «tilhøre» et bestemt skognettverk. Videre er det «Motivasjon og veiledning av skogeiere»-prosjekt som i sin tur tilhører et bestemt pådriverprosjekt. Dokument 53 gir en del opplysninger som jeg støtter meg på når jeg etter beste evne organiserer de tre typene prosjekt: skognettverk-, pådriver- og motivasjonsprosjekt. Jeg starter med det som er knyttet til Sør-Trøndelag, deretter går jeg til det som kan knyttes til Innherred, for så til sist å ta den nordligste regionen, Namdal.

I henhold til dokument 53 startet skognettverket Nidaros skogforum opp i 2005. Her hadde man tidsbegrenset pådriverprosjekter i flere sesonger. Det er ikke mottatt noen dokumenter fra dette. Pådriverprosjektet Nidaros kom som en del av Lensa, og den første perioden var 2009-2012, neste 2013-2016, og tredje er 2016-2018. De nord-trønderske kommunene Meråker og Stjørdal er med i Nidaros. Pådriverprosjektet Fosen er også en del av Lensa. Den nord-trønderske kommunen Leksvik kom med i pådriverprosjektet Fosen i Lensas andre periode, dvs. 2013-2015, og er fremdeles med. Dokumentene som i vedlegg 1 er ført opp under Sør-Trøndelag, angår dette.

Innherred Skognettverk som skognettverksprosjekt startet opp våren 2009, i henhold til dokument 53, og var et treårig prosjekt. Det relevante dokumentet for dette nettverksprosjektet er dokument 32. Det er tre pådriverprosjekt knyttet til Innherred Skognettverk. Først kom et toårig pådriverprosjekt med oppstart januar 2012, og dokument 33 er det relevante. Deretter kom et ettårig prosjekt i 2013 som gikk parallelt med det første, men de to pådriverprosjektene hadde forskjellige pådrivere. Det relevante dokumentet for prosjektet i 2013 er dokument 34. Det tredje pådriverprosjektet har to perioder, hvorav den første var i perioden 2014-2016, den andre er for perioden 2017-2019. De relevante dokumentene for 2014-2016 er dokument 35 og dokument 36. Det er ikke mottatt dokumenter for perioden 2017-2019.

Namdal har hatt tre skognettverksprosjekt, og de geografiske nedslagsfeltene deres delte Namdal i tre. Det første het «Midtre Namdal Skognettverk», og det var et treårig prosjekt med oppstart mai 2008. Det relevante dokumentet er dokument 37. Det andre skognettverksprosjektet het «Økt skogbruksaktivitet i Ytre Namdal og Bindal». Også det var et treårig prosjekt, det startet opp april 2010, og det relevante dokumentet er dokument 39. Bindal er en kommune i Nordland fylke. Det tredje skognettverksprosjektet var «Skognæringa i Indre Namdal». Det var treårig og med oppstart januar 2011. Det relevante dokumentet for nettverksprosjektet er dokument 38. Til det sistnevnte skognettverksprosjektet er det knyttet et toårig pådriverprosjekt med oppstart januar 2012 hvor det relevante dokumentet er dokument 41, og en

årgang av motivasjons- og veilednings-prosjekt. De aktuelle dokumentene for det siste er dokument 40 og 42. Et nytt motivasjons- og veiledningsprosjekt var på trappene for 2014, det spilte seg imidlertid ut innenfor pådriverprosjektet 2014-2016.

Fra og med 2014 har Namdal hatt pådriverprosjekt hvis nedslagsfelt har vært hele Namdal. Det har vært pådriverprosjekt i to runder. Det første gikk 2014-2016, og det andre går nå med prosjektperiode 2017-2019. Bindal fra Nordland kommune var med i den første perioden, og det var pr. 14.12.17 funnet finansiering for Bindals deltakelse frem til sommeren 2018⁸. Dokumentene 44 og 47 tar utelukkende for seg den første perioden, mens dokument 46 og 48 berører begge prosjektperioden. Dokument 43 rapporterer fra motivasjons- og veiledningsprosjektet som gikk i perioden 2014-2015.

Beveggrunnene for å etablere de nord-trønderske prosjektene og formålene deres kan variere. Prosjektene blir mer presentert under overskrift 3.9.

Nordland. I dokumentene mottatt fra Nordland presenteres prosjektet «Økt verdiskaping i Nordlandsskogbruket». Hovedmålsettingen med prosjektet var «å fordoble den årlige avvirkinga i Nordland innen 2020» (dok. 55:5). Prosjektet skulle bidra til dette ved å øke hogsten et visst volum i 2011, få frem flere søknader fra Nordland til nasjonale skogprogrammer (særlig til bioenergiprogrammet), utvikle samarbeids- eller samdriftsløsninger for å få til drift på små skogeiendommer, samt å videreutvikle fellesarenaer for skognæringen i Nordland. Prosjektet hadde sitt utspring i at Fylkestinget i Nordland under behandling av Melding om kystskogbruket vedtok «å etablere et eget prosjekt i Nordland med målsetting om å øke avvirkingen av skogressursene» (dok. 55:4). Videre sies det i dokument 56 at Nordland har deltatt i skogpådriverprosjektet i Namdal, og det vises til at rapporteringen kommer fra Nord-Trøndelag.

Troms. I dokumentene mottatt fra Troms presenteres a) «Astafjord skogbruksprosjekt» og b) «Auka skogproduksjon og karbonbinding i Målselv». Det første prosjektet sitt formål var «å øke aktiviteten i skogen, spesielt skogkultur, gjennom utadrettet aktivitet overfor skogeierne» (dok 57:1), men hogst inngikk også. Skogkulturarbeidet inkluderte planting og lauvrydding. Det andre prosjektet var eid og gjennomført av Troms skogselskap, og prosjektmålet var: «Styrke og synliggjøre skogens positive bidrag i klimasammenheng for skogeiere i Målselv» (dok. 58:2). I prosjektet inngikk planting av skog. I dokument 59 påpekes det at i den tiden det var

⁸ Personlig meddelelse fra Knut Sklett, epost av 14.12.17.

midler til «Ekstra skogkulturtiltak»⁹, ble det gjennomført mange tiltak i fylket. Videre står det: «Nyutdanna skogbrukere blei tilsatt på prosjektbasis og brukte i stor grad oppsøkende virksomheit som arbeidsmetode» (dok. 59). Dokumenter fra denne virksomheten har jeg ikke mottatt.

3.2 Pådriving eller utvikle «omkringliggende herligheter»?

Ikke alle de tilsendte dokumentene sier noe om faktisk utført pådriving. Eksempelvis i dokument 55, for «Økt verdiskaping i Nordlandsskogbruket» som Fylkesmannen sto som prosjekteier av, evner jeg ikke å finne at det ble utført noen skogeierrettet oppsøkende virksomhet. Det verken som et mulig underprosjekt eller som del av hovedprosjektet. Når det angår økt hogst, var prosjektets styringsgruppe av den oppfatning at Fylkesmannen hovedsakelig kunne bidra til økt hogst ved å bedre rammevilkårene for det utførende skogbruket. Det andre delmålet som særskilt kunne ha vært gjenstand for pådriving rettet mot skogeiere, var samarbeidsløsninger for små skogeiendommer. I forbindelse med dette sier dokumentet at de omfattende tiltakene i prosjektbeskrivelsen oversteg kapasiteten til prosjektleder, og at styringsgruppa ga signal om at det ikke skulle legges for mye innsats i blant annet drift på små eiendommer. Det ble imidlertid arbeidet mye med det jeg kan kalle «omkringliggende herligheter», altså slikt som kan være gunstig å ha på plass rundt skogen og skogeier når hun/han skal ha skogbruksaktivitet. Det være seg eksempelvis kartlegging av behovet for tømmerkaier, økt kompetanse hos veiplanleggere, oversikt over tilgjengelig driftsapparat eller slikt som fellesarenaer for skognæringa og utvikling av felles kommunikasjonsstrategi.

Ei heller i dokument 37 og dokument 39 finner jeg at det ble drevet pådriving. Dokument 37 er sluttrapporten for skognettverksprosjektet «Skognæringa i Midtre Namdal 2008-2011». I arbeidet med omkringliggende herligheter inngikk blant annet kartlegging av virksomheter tilknyttet skog og trebasert virksomhet i Midtre Namdal. For øvrig foreslår man å videreføre prosjektet, men da slik at «arbeidet i første omgang bør rettes mer mot skogeierne og aktiviteten på skogeiendommene» (dok. 37:4). Dokument 39 er sluttrapporten for skognettverksprosjektet «Økt skogbruksaktivitet i Ytre Namdal og Bindal 2010-2013». Blant de arbeidsstykkene som vedrører omkringliggende herligheter, er utdanning av lokal arbeidskraft slik at personene kunne ta på seg ungsogpleieoppdrag.

⁹ Det går ikke frem av dokument 59 hvor disse «Ekstra skogkulturtiltak»-midlene kom fra, men jeg antar det var sentrale midler. Ved jordbruksforhandlingene 2017 ble det satt av 5 millioner til ekstramidler til skogkultur 2017 (NMSK-tilskudd). I Landbruksdirektoratets fordelingsbrev av 24.10.17. står ikke Troms fylke oppført med slike midler.

Selv om de tre ovenfor nevnte prosjektene ikke drev pådriving, har de hatt kontakt med skogeiere. Man har for eksempel hatt både skogdager og skogkvelder, seminarer og studieturer hvor skogeiere deltok. Man kunne ha hatt kontakt med skogeierne gjennom lederne i Allskogs lokale skogeierlag og deltakelse på årsmøtene i lokalagene, og skogeiere kan være gitt informasjon via brev, epost og sms.

3.3 Pådrivere – fra enkeltoppgave til mangslungne oppgaver

Pådrivere er de som driver pådriving. Med pådriving forstår jeg skogeierrettet oppsøkende virksomhet med mål om økt aktivitet i skogen. Dette er utdypet under overskrift 1.1. Pådrivere er da de som er ansatt med stillingsbetegnelsen «pådriver» og hvor det tilligger at de nettopp skal pådrive, men også de som har andre stillingsbetegnelser og som utfører pådriving, og de som driver pådriving som aktivitet uten å være ansatt. I dokumentene jeg har mottatt synes alle å være ansatte, men ansettelsesvilkår og -lengde varierer. Samtlige synes å være prosjekttilknyttet, noe som innebærer midlertidighet. Jeg kan ikke se at det er noen kvinnelige pådrivere i dokumentene. Derfor omtaler jeg pådriverne heretter med det personlige pronomen «han».

Det som går frem av de mottatte dokumentene, er at en pådrivers oppgaver kan være alt fra å drive oppsøkende virksomhet for eksempelvis aktiviteten skogkultur via flere skoglige aktiviteter, til det å vie oppmerksomhet til utvikling av omkringliggende herligheter. For de av pådriverne som også er prosjektledere, inngår videre slikt som administrasjon, budsjettering og organisering. Jo mer omfattende prosjektet man leder er, jo mer krevende fremstår arbeidsoppgavene å være. Det går i liten grad frem av dokumentene hvilke arbeidsoppgaver pådriveren har ifølge sin stillingsbeskrivelse. Dermed er det vanskelig å si hva pådriveren er bedt om å gjøre, enten ved oppstart eller underveis, og hva han eventuelt selv har kommet til skal gjøres. Jeg skal gi noen eksempler på pådriveres arbeidsoppgaver. Det er ikke nødvendigvis noen uttømmende oversikt, men det kan vise oppgavespennet. Jeg grupperer eksemplene i tre: pådrivere med relativt avgrensede oppgaver, via en midtposisjon, til pådrivere med et relativt omfattende spekter av oppgaver.

De mest spissede arbeidsoppgavene synes pådriveren i prosjektet «Skogkulturprosjekt i Romsdal» å ha hatt. Gitt informasjonen i dokumentene var det planting og ungskogpleie som der skulle gjøres. Han har imidlertid gjort mer, eksempelvis samlet aktører til et flisfyringsprosjekt, rekruttert en arbeidsgjeng til det som trolig er ungskogpleie, brukt tid på å etablere et lokalt enkeltmannsforetak innen taubane og

informert skogeiere om prosjektet via «Allskog-bladet og infoark»¹⁰ (dok. 17). Det går ikke frem av dokumentene om disse mer-oppgavene inngikk i det han faktisk var satt til å gjøre, eller om det er noe han har besluttet selv. Også pådriveren det er rapportert om fra Sogn og Fjordane har avgrensede oppgaver. I det aktuelle dokumentet er det utelukkende snakk om skogdager og oppsøkende virksomhet til skogeiere som i utgangspunktet har sagt nei til planting etter hogst. I Astafjord skogbruksprosjekt var oppgavene tilsynelatende like ryddige. Her snakkes det om nyplanting og stell av ungskog, samt hogst. Pådriveren har også «registrert, planlagt og bidratt til at tiltakene er blitt gjennomført ved leid hjelp» (dok. 57:1). I det andre prosjektet det rapporteres om fra Troms, «Auka skogproduksjon og karbonbinding i Målselv», tilføres en oppgave som jeg tidligere ikke har berørt. Pådriveren skulle utarbeide «brosjyre om skogproduksjon, næringsutvikling og karbonbinding» (dok. 58: 2). Dette ble forstått som noe som kunne spare tid og penger, trolig tenkt ut fra den oppsøkende virksomheten rettet mot skogplanting. Også denne pådriveren hadde skogdager som oppgave.

Med pådriverne i Rogalands to prosjekter beveger jeg meg over til de som har hatt et mer vidt spekter av oppgaver. I «Prosjekt Aksjon skogkultur – 2-årig prosjekt 2012-2014» skulle pådriveren kontakte skogeiere direkte for planting og ungskogpleie, kontrollere flater av det jeg forstår som ungskogfelt, dokumentere veiledningsomfanget overfor skogeiere, og sørge for «artiklar/oppslag i ulike massemedium» (dok. 4:1). I «Prosjekt Aksjon skogkultur 2016 i Suldal og Sauda kommune» er oppgavene noe endret. Fremdeles skal pådriveren oppsøke skogeiere for planting og ungskogpleie, men nå skal også et visst antall dekar flatelyddes, det skal eventuelt holdes kurs i ungskogpleie eller planting, og det skal søkes etter passende klimaskogareal¹¹ hvor pådriveren i tillegg skal følge opp med grunneierkontakt. I Vest-Agder startet man «med å kanalisere noe midler inn til lokale faghjelpstillinger i 2009» (dok. 3:1). Man la til grunn at faghjelpene skulle kunne utføre følgende oppgaver i kommunene:

- Drive oppsøkende virksomhet overfor skogeiere og tilby gratis rådgivning og veiledning innen skogbruk, ungskogpleie og avvirkning inklusive første gangs tynning.
- Informere om tilskuddsmuligheter og skogfond
- Inngå kontrakter om skogkulturoppdrag og sende skogeier ordrebekreftelse på avtalte oppdrag.
- Oppdrag formidles til alle aktuelle entreprenører
- Bistå i arbeidet med å skaffe manuell arbeidskraft og bidra til opplæring ved behov

¹⁰ Jeg antar «Allskog-bladet» er bladet som heter «AllskogNytt». Bladet sendes skogeiere organisert i Allskog. Ut fra min viten er bladet ikke offentlig tilgjengelig.

¹¹ Rogaland er ett av tre fylker som er med i den treårige piloten for planting av skog på nye arealer som klimatiltak. De to andre fylkene er Nord-Trøndelag og Nordland. Se <http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/klima/Skog/Planting-for-klima/>

- Sørge for oppfølging og gjennomføring av avtalte oppdrag, eventuelt lage venteliste på oppdrag som utføres påfølgende år (avtales særskilt med skogeier)
- Bistå i faglige arrangement som skogdager etc. (Dok. 3:1)

Fra Vest-Agder har jeg mottatt et dokument som viser rapportering fra Faghjelpprosjektet i Lister. Der går det frem at faghjelpen har drevet pådriving for nyplanting, ungskogpleie og hogst.

De mest omfattende oppgavene synes pådriveren i Ørstaskogen og pådriverne i Nord-Trøndelag å ha hatt og delvis ha. Av dokument 15 går det frem at arbeidsmålene for Ørstaskogen i 2011-2012 var:

- Minst ei skogsamdrift etablert
- Minst 20 driftsområde / eit virkesvolum på minst 100.000 m³ er førebudd for slutthogst
- Minst fire område med driftssamarbeid og utført maskinell tynning
- Minst 15 skogsvegtiltak planlagde og omsøkte
- Dei 5 største flaskehalsane på offentlege vegar er prioriterte og synleggjorte overfor ansvarshavar
- Bruk av lokal skogsflis til biobrensel er utprøvd. Aktuelle haustingsopplegg er prøvd og evaluert. (Dok. 15:1)

Pådriveren i Ørstaskogen var også prosjektleder, og han håndterte styringssystemene bestående av styringsgruppe og faggruppe (Follo 2014), økonomi, organisering og administrering. Det går ikke frem av dokument 15 om man i Ørstaskogen skilte mellom oppgaver tilknyttet prosjektlederrollen og pådriveroppgaver. Slik jeg kjente prosjektet fra dets deltakelse i forskningsprosjektet «Fra ti til en» (se Follo 2014), vil jeg anta at det hadde vært svært vanskelig å skille de to oppgavesettene fra hverandre. Mens pådriveren i Ørstaskogen ut fra min viten ikke hadde noen han som prosjektleder skulle lede, er situasjonen annerledes for de to pådriverne som pr. dato også er prosjektledere i henholdsvis pådriverprosjektene for Innherred og Namdal. Slik jeg forstår de oversendte dokumentene fra Nord-Trøndelag, hadde eksempelvis Innherreds-pådriveren/prosjektlederen for 2014-2016 en ansatt pådriver under seg, mens pådriver/prosjektleder for Namdalsprosjektet for 2014-2016 hadde tre ansatte pådrivere under seg, samt ytterligere to personer som ble innleid på timebasis. I tillegg hadde begge pådriverne/prosjektledere oppgaver knyttet til såkalt «Mentorprosjekt» og «Motivasjonsprosjekt», noe som innebar ytterligere organisatorisk, administrativ og pedagogisk ledelse av mennesker. Pådriverprosjektene i Innherred og Namdal har styringssystemer som styringsgruppe og referansegruppe, begge prosjektene vier tid til pådriving for ulike aktiviteter i skogen, og begge utfører arbeid knyttet til omkringliggende herligheter. Eksempler på det siste kan for Innherredsprosjektet (dok. 36) være arbeid for å øke oppslutningen til skogtakst, klimaskogprosjektet og utredning av behovet for en permanent aktivitetsfremmende veiledningstjeneste. Andre eksempler fra Namdalsprosjektet (dok. 47) kan være arbeid med utbedring av flaskehalser på offentlig veinett, tømmerkai-realisering og utarbeidelse av strategier i forbindelse med det såkalte «Utviklingsprogrammet for byregioner». Noen av arbeidsoppgavene knyttet til omkringliggende herligheter var kjøpte tjenester.

Fra to av prosjektene omtalt i de tilsendte dokumentene har jeg vansker med å hente eksempler på de aktuelle pådrivernes oppgaver. Det gjelder prosjektet «AT Skog Skogkultursatsingen 2012-2015» (dok. 2) og det gjelder prosjekt Lensa (samtlige dokument mottatt fra Sør-Trøndelag). For det første prosjektet rapporteres det på organisasjonsnivå (dvs. AT Skog), og for Lensa er det for meg utfordrende å skjelne mellom hva pådriverne gjør/ikke gjør, og hva andre aktører i Lensa står for. I dokumentene mottatt fra Sør-Trøndelag er nemlig pådrivernes aktiviteter i beskjeden grad spesifikt omtalt. Av de spesifikke omtalene som dog finnes, kan jeg nevne at pådriveren for Gauldalsnettverket i perioden 2013-2015 hadde «hatt ulike oppgaver knyttet til veg, skogbruksplan, skatt og skogfond og andre skogkulturspørsmål» (dok. 23). For Nidaros skogforum for samme periode heter det:

Prioritert bruk av pådriver varierer fra kommune til kommune og årstid. I løpet av barmarkssesongen har hovedoppgaven bestått i å drive oppsøkende virksomhet i felt på skogkultur, kontroll av plantefelt, tilstandsvurdering av snuplasser, tilrettelegging av skogdager med mer. (Dok. 26:12)

Med den store spennvidden i type og mengde arbeidsoppgaver er det klart at det må ha betydning for hvordan man rekrutterer til pådriverstillinger og hvilke kompetanse man ønsker at pådrivere skal ha. Videre vil oppgave-spennvidden ha implikasjoner for hvordan man ser for seg at man skal styre pådrivers arbeid, men også for hvilke grenseoppganger som må gjøres når det gjelder ansvarsforhold.

3.4 Virker pådriving?

De som har finansiert prosjekter med pådriving, er høyst trolig av den oppfatning at pådriving virker. Ellers hadde de ikke gått inn med penger. De som har forfattet dokumentene som inngår i dokumentstudien, synes òg overbevist om at pådriving virker. I dokument 19 fra Møre og Romsdal sies det eksplisitt: «Vi stadfestar at pådrivarar er svært viktige for å halde oppe og auke aktiviteten innen skogkultur.» Tilsvarende konkluderes fra det nordtrønderske Innherred: «Aktivitetspådriving er effektivt» (dok. 32:7). Også jeg som forsker på skogbruk og skogeiere over mange år, er sikker på det. Allerede i forbindelse med resultatene fra prosjektet «Den nye skogeieren» (se vedlegg 1 og Follo mfl. 2006) påpekte jeg betydningen av personlig kontakt. I sluttrapporten for prosjektet «Økt avvirkning i Nord-Trøndelag» heter det at en av hovedkonklusjonene fra «Den nye skogeieren»-prosjektet var: «Direkte kontakt og personlig dialog med skogeierne stimulerer til aktivitet og hogst» (Nordset mfl. 2012:33). Det hevdes på samme sted at det er en økende erkjennelse av at «skogeierne trenger direkte veiledning og oppsøkende virksomhet for å iverksette tiltak på egen eiendom» (Nordset mfl. 2012:33). Jeg antar sterkt at dette bidro til at prosjektene i Nord-Trøndelag endret karakter fra å være nettverksprosjekt til å bli pådriverprosjekt (se også overskrift 3.9).

Fortrinnsvis bør pådrivingen gi seg utslag i form av økt aktivitet i skogen. Hvis pådriveren er en ekstra ressurs, kan økt aktivitet i skogen anskueliggjøres ved å rapportere på hvor mye den enkelte pådriver har lyktes med å få til av slikt som planter plantet og volum hogd. Slike rapporter trenger ikke være komplekse, det kan gjøres så enkelt som å skrive slik en pådriver fra Møre og Romsdal har gjort: «Utført planting administrert gjennom prosjektet er ca. 84200 planter i 2011» (dok. 17). For flere av prosjektene som de mottatte dokumentene omtaler, er det oppgitt tall på for eksempel kommunenivå uten at det går frem om dette er resultat av pådrivernes arbeid eller også samfunget for ham/dem og andre skogbruksaktører i området. Mest påtakelig er det at Lensa rapporterer slik ettersom Lensa er så stort og har gått over så mange år/perioder. I alle fall evner ikke jeg å få klarhet i hva som er de skoglige resultatene av pådrivernes arbeid i Lensa¹². Prosjektene i Nord-Trøndelag på sin side synes over tid å ha utviklet rapportering på aktivitetseffekt til et meget høyt presisjonsnivå. For eksempel står det i sluttrapporten for «Skogprosjekt Innherred 2014-2016»: «Prosjektet har utløst 75043 meter nye landbruksveger i vegklasse III, IV og V» (dok. 36:3, understreket i original). Dette utdypes senere i dokumentet:

Dette omfatter veger som er omsøkt for tilskudd, under bygging og godkjent for utbetaling i kommunene. I tillegg er det arbeidet med prosjekter som er lagt i skuffen «på vent».

[...]»¹³

Ved en nøktern beregning på 3 500m³ i dekningsområde pr. 1000 meter nybygd skogsbilvei vil veibyggingsaktiviteten i kommune utløse ca. 250 000 – 300 000 m³ i hogstklasse IV og VII. (Dok. 36:9-10, understreket i original)

I sluttrapporten for «Skogpådriverprosjekt Namdal» går man enda litt lengre i rapporteringen. Der oppgis det: «Aktivitetsoversikten for veger viser at prosjektets medarbeidere har vært i befatning med i alt **162 forskjellige vegprosjekter**» (dok. 47:12, fet i original). Dette er igjen utdypet i flere tabeller hvor blant annet antallet veier er innplassert for kommuner, det oppgis løpemeter vei, beregnet volumtilfang, kostnad pr. kubikk, hvorvidt den aktuelle veien er en del av «Hovedplan for skogveger», hvilket stadium av plan- og byggeprosessen veiene er i, samt antallet skrinlagte veiprojekter og hvor mange kilometer vei dette utgjør.

Alle som kjenner skogbruket, vet at det finnes en rekke skjær i sjøen for aktivitet i skogen. Uansett hvor mange skogeiere pådriverne oppsøker, og uansett hvor dyktige pådriverne er i sitt arbeid, vil andre forhold kunne føre til at den ønskede aktiviteten

¹² I dokument 26 fra Lensa sammenstilles resultat oppnådd i 2014 med mål satt opp for 2020. Målene for skoglig aktivitet i 2020 er de samme som på side 6 i publikasjonen «Regionalt skog- og klimaprogram (RSK) Sør-Trøndelag 2013-2015» (Fylkesmannen i Sør-Trøndelag udatert). Det styrker meg ytterligere i antakelsen om at man for Lensa rapporterer på all aktivitet, ikke bare på det som er resultat av pådrivernes arbeid, og ei heller ikke bare på det som er resultat av den samlede innsatsen av Lensa-aktørene.

¹³ Når det står «[...]» med firkantklammer i teksten, betyr det at noe av den opprinnelige teksten ikke er med i sitatet.

ikke skjer. Det er slikt som gjør det ønskelig at man også rapporterer på eksempelvis veier som er lagt på vent eller skrinlagt, som nevnt i avsnittet over. At veiene ikke realiseres, kan skyldes både skogeierne og manglende statstilskudd. Tilsvarende kan gjelde for ungskogpleie og hogst, også her kan andre forhold spille inn. Eksempelvis kan det dreie seg om at tjenestetilbyder for ungskogpleie eller tømmeforhandler ikke tar oppdraget, at det ikke er avsetning for tømmeret eller det mangler driftskapasitet. Slik sett er det gunstig for pådriverne å rapportere som følgende sitat fra Namdal viser:

Totalt har vi på våre oversikter registrert **30 252 dekar** prioritert ungskogpleiebehov, fordelt på i alt **377** skogeiere. Mellom 70 og 75 % av disse arealene er feltbefart [...]

[...] Alt er bekjentgjort som prioriterte arealer for utførende aktører [...] gjennom utsending av våre «Aktivitetsoversikter Ungskogpleie og Planting». (Dok. 47:17, fet i original)

Totalt har prosjektet vært i inngrep i alt 39 000 m³ [avvirkning for salg] fordelt på ca 70 skogeiere som er lagt ut til aktørene på aktivitetsoversiktene. (Dok. 47:22)

Med en slik rapportering viser pådriverne sin aktivitet og aktivitetens effekter selv om det ikke ender opp med å gå frem av noen skogbruksstatistikk. Videre gjør slik rapportering det mulig både å samle opp tall for hva utførende aktører ikke tar tak i, få avgjort hvem som er katten som bjellen skal henges på, samt å finne ut hva som skal eller kan gjøres med det at de skoglige aktivitetsmulighetene ikke realiseres.

Det er mulig å tenke seg at når pådriver som ekstraressurs kommer inn i et geografisk område, tar utførende aktører ned sin innsats hva gjelder den aktuelle aktiviteten. Dette omtales som «kontingent atferd» (Schelling 1978) i forskningslitteraturen. Essensen ved slik atferd er den sannhet at folk responderer på et sosialt miljø som består av mennesker som responderer på hverandre, og ved å gjøre det endrer de omgivelsene til menneskene de forbinder seg med. Kontingent atferd er et moment som taler mot utelukkende å bruke aggregerte data, på for eksempel kommunenivå, for å si noe om pådrivernes arbeid virker/har noen effekt. Gitt det jeg vet om utførende skogbruksaktører sine virksomheter, er deres aktivitetstall gjerne ikke offentlige. Imidlertid kan man ved å ha utvetydige tall over pådriverresultat, slik jeg har omtalt ovenfor, over år sjekke om utførende skogbruksaktører tar ned sin aktivitet ved å trekke pådriverresultatene fra kommunetall.

3.5 Rapportering på skogeierkontakt?

Er det noe poeng å rapporterer blant annet på hvor mange skogeiere pådriverne har vært i kontakt med under sin oppsøkende virksomhet? Jeg mener det er det, og jeg skal illustrere det ved hjelp av sitat fra noen av dokumentene som rapporterer slik. Jeg har seks poeng her.

Fra ett av prosjektene fra Troms heter det:

Av over 20 skogeiere jeg har vært i kontakt med har jeg klargjort planting og skrevet avtale med 11 skogeiere. Av dette inngår ca 500daa og i underkant av 85 000 planter fordelt på gran og furu. (Dok. 58:3)

Pådriveren dokumenterer og verifiserer at han faktisk har vært i kontakt med disse skogeierne. Det gjør han ved å oppgi navn på den enkelte skogeier og hvem av dem det er skrevet avtale med. Med dette vet man at ni skogeiere av en eller annen grunn takket nei til aktivitet, og man vet at suksessprosenten er over 50%. Videre vet pådriver og dem han rapporterer til hvilke skogeiere som sa nei og som eventuelt kan følges opp senere. I tillegg ved pådriver trolig noe om grunnen(e) til avslaget. Det er en svært vesentlig erfaringsbasert viten som kunne ha vært samlet og lagret et sted.

Med bakgrunn i en rapportering fra en av pådriverne fra Innherred skal jeg presentere ytterligere fire poeng. Pådriveren gir via en tabell en samlet oversikt fra egen oppsøkende virksomhet i de deltagende kommunene:

Henvendelser	252	Skogeiere
Derav besøkt	215	Skogeiere
Utløst hogst	25 400	M ³
Utløst ungskogpleie	2 640	Da
Etterslep planting	870	Da
Påmelding kurs Aktivt Skogbruk	39	Skogeiere

(Dok. 34:2)

For det første, her går det klart frem hvor mange pådriveren har henvendt seg til og hvor mange han har lyktes med å få besøke. Differensieringen er viktig for det forteller noe om pådriverens arbeid. Henvendelser og besøk er i sosiokulturell og kommunikasjons-sammenheng nemlig to vidt forskjellige fenomen. For det andre, la meg anta at noe av aktiviteten listet opp i tabellen også er kommet fra de 37 skogeierne pådriver ikke har besøkt. Hadde det gått frem av tabellen og dette hadde blitt den måten man rapporterte på fra pådriving, hadde det vært positivt. Da hadde man nemlig fått tall og da også oversikt over suksessprosenten for henholdsvis oppsøkende virksomhet (besøk) og ikke-besøk (kanskje kontakt over telefon). Det kunne ha bidratt til at man kunne ha lært noe fra besøkskontaktene som eventuelt kunne ha blitt overført til telefonkontaktene. For det tredje, hadde det gått frem av tabellen hvor mange av skogeierne som faktisk inngår i aktivitetstallene, hadde man fått skilt ut tre prosess-ledd i pådrivervirksomheten: henvendelser, skogeierbesøk og aktivitet i skogen. For det fjerde, hadde det gått frem av tabellen hvor mange av skogeierne som har alle de skoglige aktivitetene samt kurspåmelding, hadde man fått innsikt i slikt som at ett skogeierbesøk kan utløse for eksempel fire aktiviteter. I og med at jeg her har presentert tre poeng ut fra det som ikke er med i tabellen, vil jeg presisere at jeg opplever rapporteringen i tabellen som svært god, oversiktlig og etterrettelig. Det er jo det som gjør at jeg kan presentere poengene mine.

Det siste poenget knyttet til rapportering på skogeierne vedrører skogsbesøk. I det jeg har presentert ovenfor sies det ikke om pådriveren har vært sammen skogeier i hennes/hans skog. Det gjøres imidlertid i et annet dokument fra Innherred. Der går det frem at den oppsøkende virksomheten blant annet har resultert i «[o]ver 200 skogeiere besøkt med befaring i skogen» (dok. 32:7). En ytterligere presisering hadde det vært om det hadde vært eksplisitt sagt om skogeier var med på den befaringen. Befaring av skog, med og uten skogeiere, er tidkrevende, men med skogeier til stede vil det maksimale grunnlaget være lagt for en pådriving hvor pådrivers intensjoner og kompetanse får spille seg ut i møte med skogeier og dennes skog (se for eksempel Follo mfl. 2006: 180-188, 223-224). Å rapportere slik at skogsbesøk med og uten skogeier blir uttrykt, redegjør for pådrivers tidsbruk og gir innsikter om hva som virker til hvilken (ressurs-) pris. Slik sett gir pådrivernes arbeid og rapporteringen derfra oversikt og kompetanse som resultat/effekt.

3.6 Grenseoppgang til andre aktører

I alle dokumentene jeg har mottatt synes pådriverne å bli forstått som en form for ekstra menneskelig ressurs. Det kan tilkjennegis ved å tilføye det prosaiske «ekstra» slik ett av prosjektene i Rogaland gjør. «Søknad om tilskot til prosjektretta ekstra skogkultursatsing» er overskriften i dokument 4. Det kan imidlertid også tilkjennegis ved klart å uttrykke grenseoppgangen til andre skogbruksaktørers aktivitet. Et ledsagende aspekt er å påpeke pådrivers og pådriverprosjektets næringsnøytralitet. Noen av dokumentene tar verken for seg grenseoppgangen eller nøytraliteten, andre ganger kan det være grunnlag for å spørre om man helt evner å etterleve det man forfekter, og atter andre ganger synes man å lykkes i å virkeliggjøre det man hevder. For meg som forsker på skogeiere, er næringsnøytraliteten mer vesentlig enn grenseoppgangen mot andre aktørers aktivitet. Det fordi denne nøytraliteten sørger for at beslutningsstøtten pådriverens kontakt innebærer, ikke farges av hva særskilte markedsaktører måtte ønske og mene. Personlige skogeiere har et svært bredt spekter av ønsker for sin skog og hva de verdsetter med den (se for eksempel Follo mfl. 2006; Follo 2008, Follo 2014). Hogst er i beste fall, sett fra tømmerforhandlernes side, ett av flere ønsker. For markedsaktørene er næringsnøytraliteten sannsynligvis viktig fordi den gjør at resultatene av pådrivernes arbeid ikke forfordes til enkelte av aktørene. Det skulle kunne være en legitim fordring i de tilfellene hvor «fellespenger» inngår i finansieringen av pådriveren.

La meg starte med noen eksemplariske tilkjennegivelser av grenseoppgangen til andre skogbruksaktørers aktivitet. Jeg understreker at det er presentasjonen som er eksemplarisk fordi den er så tydelig, ikke nødvendigvis innholdet i grenseoppgangen. Innholdet er andre bedre egnet til å vurdere enn meg. Innholdet i eksemplene mine

er til dels meget ulike, men innholdet er trolig valgt ut fra særtrekk ved det aktuelle prosjektet. I dokument 3 fra Vest-Agder heter det: «Faghjelpen skal IKKE utføre ordinære kommunale skogforvaltningsoppgaver. Slike oppgaver skal i såfall avtales og finansieres etter eget opplegg med respektive kommune» (dok. 3:1, blokkskrift i original). I dokument 7 for det andre prosjektet fra Rogaland formulerer man seg noe annerledes om grensen opp mot kommunens skogbruksaktører:

Prosjektet skal ikkje drive reint forvaltingsarbeid i høve til forskrifter og lovar. Enkelt saker av slik karakter som prosjektet kjem borti, skal fortløpande oversendast til kommunen. (Dok. 7:2)

Dette skal vere eit gratis tilbod om rettleiing for å auke skogkulturaktiviteten, og ein ekstrainsats utover det ansvaret som kommunen i dag har på skogforvaltning. (Dok. 7:3)

Når Lensa avgrenser seg, gjøres det opp mot det udefinerte «aktørene» samtidig som man er presis på en bestemt pengeressurs. Jeg formoder at «aktørene» er de skogbruksaktørene, samt mulige andre, som til enhver tid deltar i Lensa. Lensa har hatt samme formulering over flere år. Formuleringen lyder:

Prosjektet skal ikke undergrave eksisterende ansvar som aktørene har eller ellers gode tiltak som er på gang. Det skal komme i tillegg til. Finansiering av prosjektet skal heller ikke bidra til å redusere investeringsvirkemidler som ellers ville ha gått til lokale tiltak i kommunene. (Dok. 20:1)

«Skogprosjekt Innherred 2014 – 2016» tar i betraktning både kommunalt ansatte og markedsaktører idet de sluttrapporterer:

Nettverkets ansatte er ikke forespurt eller har bidratt med lovpålagte oppgaver for kommunene eller fylkesmannen. Pådriverarbeidet har kommet som en ekstra ressurs i tillegg, med klare retningslinjer mellom kommunenes lovpålagte oppgaver som kommunenes egne ansatte må gjøre, og utviklingsoppgaver som pådriver kan gjøre. Nettverket har heller ikke utført oppgaver som kommer i konkurranse med skogtjenester som tømmerkjøperne tilbyr skogeierne. (Dok. 36:2, understreket i original)

Næringsnøytraliteten kan tilkjennegi seg som skriftlige formuleringer, gjennom ansettelsesforhold eller også hvordan man kanaliserer oppdrag til markedsaktørene. Eksempelet på skriftlige formuleringer kan jeg hente fra en av forgjengerne til Innherredsprosjektet referert over, dvs. fra det toårige pådriverprosjektet som gikk 2012-2014. Her står det i sluttrapportens oppsummering:

Skogeierne tar egne beslutninger om tiltak basert på valgmuligheter og konsekvenser fra en nøytral veiledningstjeneste [dvs. pådriverne]. Nettopp uavhengigheten til aktørene i markedet etterspørres og verdsettes av skogeierne. (Dok. 33:1)

Hva angår nøytralitet i ansettelsesforhold, vil ansettelse i Skogselskapet, slik blant annet pådriverne i de to Rogalandsprosjektene hadde, tilfredsstille det ettersom Skogselskapet ikke er markedsaktør. Det samme gjør et ansettelsesforhold i fylkeskommuner slik tilfellet var i Namdal (dok. 47) og eventuelt kommuner slik tilfellet var for de fleste pådriverne i Lensa i prosjektets periode 2013-2015 (dok. 26)¹⁴. For

¹⁴ Pådriveren i Fosen var ansatt hos Rissa Utvikling KF. Ifølge proff.no pr. 21.12.17 er dette et kommunalt foretak som tidligere het «Rissa nærings- og eiendomsselskap». Jeg kjenner ikke aktøren, og jeg vet ikke noe

kanalisering av oppdrag heter det for Vest-Agders faghjelp i dokument 3 fra Fylkesmannen, at oppdrag skal tilbys alle likestilte entreprenører. Imidlertid blir dette påbudet noe uthulet i dokumentet fra faghjelpprosjektet i Lister hvor «eller» inngår i formuleringen. Den lyder: «Oppdragene skal tilbys AT Skog eller andre sidestilte entreprenører» (dok. 1:1). Videre er det slik for begge formuleringene at pådriveren kan bruke skjønn når det gjelder hva som skal telle som «likestilt entreprenør». Ikke slik i Nord-Trøndelag. Der har man utviklet et konsept som ikke fordrer skjønn og som dermed ikke levner tvil, og det er også etablert en fungerende løsning. Om sin arbeidsform skriver pådriveren til nettverksprosjektet «Skognæringa i Indre Namdal» følgende:

Skogeiers ønsker om å få utført konkrete ungskogpleieoppdrag har blitt presentert for aktørene i form av såkalte «oppdragsark» der alle nødvendige data om både skogeier og oppdragets art er beskrevet. Dette oppdragsarket har så jevnlig blitt oppdatert og sendt ut til aktørene pr. e-post, slik at de har kunnet ta kontakt med skogeier og kommet med tilbud. (Dok. 41:1-2)

Både grenseoppgangen til andre skogbruksaktørers aktivitet og næringsnøytraliteten kan korrumpes – noe det er flere eksempler på i de tilsendte dokumentene som denne analysen baserer seg på. For meg fremstår det noe underlig at pådrivere for eksempel skal kontrollere plantefelt. Er ikke det kommunens ansvar? Tilsvarende for det å holde kurs for skogeiere i forbindelse med skogtakst. Inngår ikke det i takstselskapenes anbud? Hva med arbeid i forbindelse med klimaskog-pilotene? Har ikke Fylkesmannen fått dette til oppgave? Og riktignok kan man for Lensa nå hevde, slik det gjøres i dokument 31, at man er næringsnøytral ettersom kommunene enten er arbeidsgiver eller prosjektvert for Lensas pådrivere, men det har tatt tid før man har kommet så langt. I prosjektperioden 2009-2012 hadde Allskog arbeidsgiveransvar for alle pådriverne med unntak av én, og minst to av pådriverne i Lensa var også skogbruksledere i Allskog. Videre går det frem at man i Lensa i 2012 la «ned mye arbeid i å avklare roller» (dok. 20:2) spesielt knyttet til pådriverordningen. For det Lensa-nettverket som heter Ytre kyst, tilkjennegis det at det i denne perioden hadde vært krevende å finne en god balanse mellom pådriveren sin rolle som pådriver (40%) og pådriverens rolle som skogbruksleder (60%). Det som tas opp er nedprioritering av pådriverrollen til fordel for skogbrukslederrollen, og det synes å dreie seg om tidsbruken. I min forståelse dreier imidlertid kontaktflatene opp mot Allskog seg om mye mer enn tid. Det dreier seg om det som i systemteori omtales som «increasing returns» (Waldrop 1994). Det innebærer at de som allerede har mye, får mer fordi elementer og prosesser i det sosiale, organisatoriske, praktiske og økonomiske skogbrukssystemet i det geografiske området løfter inn oppdrag til Allskog ut fra

om hvordan skogeiere i området forstår selskapet. Jeg antar imidlertid at det forstås som markedsnøytralt i skogbrukssammenheng.

Allskogs dominans og størrelse. Slikt er verken gunstig for de mindre markedsaktørenes overlevelsessevne, deres tilslutning til det prosjektet pådriveren er en del av, eller for skogeiernes forståelse og opplevelse av pådrivernes nøytralitet.

Næringsnøytraliteten for en pådriver som skal være nøytral, inngår i pådriverens sosiale kapital. Denne kapitalen kan spilles ut i møtet med skogeieren, og pådriveren kan kapitalisere på den om enn ikke i penger, så i form av økt skoglig aktivitet og bedre oppnåelse av mulige resultatmål. Skogeieren må ha tillit til at pådriveren ikke går noen andres ærend eller annet ærend enn skogeiers beste. Skogeieren må også, fordi det norske lovverket er slik, oppleve at det er hun/han som bestemmer. Slik sett er det bra at pådrivernes rapporteringer viser at ikke alle skogeierbesøk de har, ender opp med aktivitet i skogen (se overskrift 3.5). Det indikerer nemlig at pådriverne vet hva de må balansere når det gjelder egen søken etter skogaktivitet og skogeiernes beslutningsmyndighet. Den sosiale kapitalen, inklusive næringsnøytraliteten, må pådriverne gjenerobre gang på gang i møtene med skogeierne. Den må reproduseres kontinuerlig i de mikrososiologiske situasjonene som møtene mellom pådriver og skogeier er. Vanclay (2004) snakker om at troverdigheten til landbruksrådgivere er en viktig faktor for hvilken vekt som tillegges det mulige rådet og veiledningen. Selv vil jeg påpeke at ettersom det er grunnleggende begrensinger i muligheten for å styre norske skogeieres skogbruksaktivitet (Follo og Vik 2014), inngår troverdighet og næringsnøytralitet i grunnlaget for at skogeiere lar seg motivere til skoglig aktivitet. Betraktet på denne måten er troverdighet og nøytralitet et verktøy som gir og har gitt positive resultater for aktivitet i skogen.

3.7 Pådriving som metodisk møte

Pådriving som målrettet og pedagogisk møte mellom mennesker synes ikke å være spesielt godt utviklet, i alle fall er det metodiske møtet høyst beskjedent skriftliggjort i de mottatte dokumentene. I dem kan det være presentert forsøksvise refleksjoner over hva som virker i møtet mellom pådriver og skogeier, slik som i dokumenter fra de to prosjektene i Troms:

Det og velge riktig strategi ut fra hvordan man kontakter skogeiere har vist seg å være en nøkkel. Om man tar kontakt med skogeiere over telefon og prater om planting og skogkultur er det en gjennomgående litt negativ tone, og spesielt til det og plante gran. Om man avtaler møter og oppsøker skogeiere i deres egen skog eller, er det lettere å nå frem spesielt ved felles befarung.

[...]

Erfaringer som synes å være positivt og som er verdt og ta med videre, er det oppsøkende arbeidet der man møter grunneiere og skogeiere. Og dra ut i felt på befarung med grunneier og prate med dem virker som de setter pris på, og de føler seg ivaretatt. Skepsisen til skogkultur/plantung ser ut til å forsvinne når man går i felt med skogeier/grunneier. (Dok. 58:3-4)

Som nevnt over er skogeierne positive til tiltak i skogen. Hovedpoenget er at noen må initiere dette. Bare et fåtall skogeiere har anledning til å drive skogen selv. Men gjennom kontakt der tilstanden i den enkelte skog diskuteres vil det oftest være interesse for gjennomføring av et eller annet skogtiltak. (Dok. 57:5)

Det kan stå i dokumentene at man skal videreutvikle «metodikken for veiledning og skogpådriving med hovedfokus på skogeieren» (dok. 47:5), uten at det nødvendigvis går spesielt godt frem hva utviklingen hittil har gått ut på. Eller det kan stå at det «er viktig at kommunene setter krav til at faghjelper genererer aktivitet. Derfor bør kommuner evaluere ordninger som gir liten aktivitet» (dok. 2:4). Om det ble gjort noen slik evaluering og hva den eventuelt gikk ut på, sier dokumentene mottatt fra det aktuelle fylket ikke noe om. Videre kan det omtales at i et bestemt nettverk har antall dekar med ungskogpleie økt betydelig, uten at det i dokumentet skrives noe om hvordan man spesifikt gikk frem. Og det kan fremmes fra pådriver at responsen fra skogeierne har vært veldig bra, og også at man har blitt godt mottatt over alt. Hva som har bidratt til den gode responsen og mottakelsen er det aktuelle dokumentet taust om.

Jeg antar at en av årsakene til at pådriving som metodisk møte er så beskjedent omtalt og differensiert, er at de aktuelle skogbruksaktørene ikke har terminologi som kan brukes i utdypingen av forhold vedrørende møtet pådriver-skogeier¹⁵. Jeg er imidlertid overbevist om at pådrivere som har holdt på i flere år, vet atskillig mer om det metodiske møtet enn det som kommer frem. Det er ord for å beskrive det som foregår, det kan skorte på. Jeg er trygg på at det er mer innsikt å hente om det menneskelige møtet mellom pådriver og skogeier i det som ligger til grunn for at i alt «47 skogeiere med til sammen vel 3000 dekar bestemte seg umiddelbart for å iverksette ungskogpleie», i at skogeiere «bestemte seg med en gang» til slutthogst og tynning (dok. 38:8), i at det «er tydelig at mange skogeiere har dårlig samvittighet for manglende skogskjøtsel», og i de høstede erfaringene fra «mer generelle skogbefaringer» med skogeiere som «ikke nødvendigvis gir oppdrag på blokka i første omgang» (dok. 41:5). Videre er jeg relativt sikker på at pådrivere som fortsetter i prosjekter som går over flere perioder, slike som faghjelpsprosjektene i Vest-Agder, Lensa i Sør-Trøndelag og pådriverprosjektene i Nord-Trøndelag, høster erfaringsbasert lærdom som gjør at de over tid justerer egen agering hva angår kontakt med skogeier. Justeringen blir bare ikke artikulert i de mottatte dokumentene.

¹⁵ En annen mulig årsak kan selvsagt være at man er mer opptatt av å rapportere på annet enn pådriver-metoden og utvikling av den.

3.8 Pådrivings-metodiske ingredienser

De mottatte dokumentene rommer en del om hvordan man går frem for å velge ut de skogeierne man skal kontakte i pådrivingen. Utvelgelsen avhenger av hva pådriver er ment å skulle fokusere på av skoglig aktivitet, men ytterligere begrensning er gjerne nødvendig fordi oppgaven ellers vil bli uoverkommelig gitt det store antallet skogeiendommer som finnes på de fleste steder i Norge. Jeg skal presentere fire måter man synes å foreta begrensningen på. For det første gjengis det at man har valgt etter trekk ved skogeierne. Det være seg eksempelvis skogeiere som nylig har overtatt eller skogeiere med inntil 100 dekar. Den første grupperingen ble tilbudt gjennomgang av skogbruksplan og befaring av skogressursen, og det med gode tilbakemeldinger fra de aktuelle skogeierne. Den høstede erfaringen fra dette var at man oppnår best «måloppnåelse på 'gårdsbesøk' [...] ved at de nye skogeierne deltar på samtalen og befaringen sammen» (dok. 36:10). Det går ikke frem av dokumentet hvem som inngår i dette «sammen», og det går ikke frem hvordan man fikk oversikt over de som har overtatt eiendom¹⁶. Det er imidlertid presentert for grupperingen med skogeierne med inntil 100 dekar, det var resultat av «inngående studier av kartgrunnlaget for eiendommen» (dok. 36:10). Dermed er jeg over i den andre måten man velger ut skogeierne man skal kontakte, det brukes ulike varianter av kart, oversikter og programvare. For å nevne noen innganger: aktivitetsoversikt, skogbruksplan, QGis, flyfoto (gårdskart), kartportalen Gislink, saldoliste for skogfond og den årlige resultatkontrollen¹⁷. Om kombinasjonen skogbruksplan og programmet QGis hevdes det at programmet «fungerte bra til formålet» (dok. 6:4). For det tredje kan man velge ut fra geografisk område. En pådriver valgte å arbeide grendavis med håp å oppnå en smitteeffekt. Det går ikke frem av dokumentet om han lyktes med det. Når det gjelder skogsbilvei, er den lokalisert i et bestemt skogsområde, og skogeierne defineres ut fra det. Om veipådriving heter det fra et prosjekt:

Rent metodisk er inngangen til det enkelte vegprosjekt et resultat av egne observasjoner og kontakt med skogeier, direkte forespørsel om bistand fra vegeier(e), eller tips fra skogbruksansvarlige i kommunene. (Dok. 47:11)

For det fjerde utnytter man lokalkunnskapen for å velge ut skogeiere man skal kontakte. Det går frem i sitatet over, men også i svært mange av de mottatte dokumentene. Denne lokalkunnskapen kan være ens egen, den til kommunalt skogbruksansvarlig, skogeierlag og andre. Det går ikke frem av de mottatte dokumentene noe om at de valgte utvelgelsesstrategiene har vært helt eller delvis mislykket, ei heller om det har vært knyttet særskilte utfordringer til dem.

Lokalkunnskap fremstår som viktig i pådriving, det ifølge direkte utsagn eller underliggende forståelser i de mottatte dokumentene. Lokalkunnskap om skogen

¹⁶ Jeg regner imidlertid med at det er en form for eiendomsregister.

¹⁷ Jeg antar at «den årlige resultatkontrollen» er den kommunale kontrollen av foryngelsen etter hogst.

synes mer vesentlig enn slik kunnskap om skogeiere og andre mennesker. I dokumenter fra Rogaland problematiseres temaet lokalkunnskap. I forbindelse med «Prosjekt Aksjon skogkultur – 2-årig prosjekt 2012-2014» heter det at det ikke er «lett å komme inn som ny og ukjent person for å overbevise ofte lite interesserte Rogalandsbønder om at det er lurt å plante skog» (dok. 11). I pådriverens egen rapport heter det at det «er veldig arbeidskrevende å finne de aktuelle feltene» for ungskogpleie (dok. 6:8). Videre skriver pådriver at etter hans mening «blir kostnaden for stor i forhold til nytten. Dette gjelder særlig når det kommer noen som ikke er kjent i området» (dok. 6:9). I forbindelse med det andre prosjektet fra Rogaland, «Prosjekt Aksjon skogkultur 2016 i Suldal og Sauda kommune», heter det at det er «et eksempel der vi har brukt lokale folk med skogkompetanse og god lokalkunnskap» (dok. 12). Det er det, samt forankring lokalt i kommune/skogeierlag, som har gjort at man der «ser bedre effekt» (dok. 12). Det går ikke frem av dokumentene fra Rogaland hvordan man har foretatt effekt-sammenlikningen mellom de to prosjektene. I arbeidsplanen for det sistnevnte prosjektet heter det imidlertid at pådriveren ut fra godt kjennskap til de lokale forholdene, «vil kunne gå rett inn med rettleiing mot skogeigarane frå dag 1» (dok. 7:1). Dette innebærer trolig at den bedre effekten det er snakk om, i alle fall dreier seg om tidsbruk. I rapporten fra denne pådriveren sies det ikke noe om det påpekte gunstige ved lokalkunnskap. For egen regning vil jeg tilføye at jeg i min forskning har sett gode resultat både hvor pådriveren er lokalkjent, eksempelvis i det tidligere omtalte Sørsivegen-prosjektet (se overskrift 2.1), og hvor pådriveren ikke har vært det, eksempelvis i prosjekt Ørstaskogen (se overskrift 3.3). På generelt grunnlag vil jeg anta at det ved korte prosjekt med relativt avgrensede pådriveroppgaver, sannsynligvis vil være ønskelig at pådriveren er lokalkjent. Når det er sagt, mye vil være avhengig av pådriveren som person og hvilke redskap som kart/oversikter hun/han har til rådighet.

I en del av prosjektene i Sør- og Nord-Trøndelag har man erfart at kombinasjonen av å være pådriver og Aktivt Skogbruk-instruktør har vært gunstig. Således kan man for Gauldalsnettverket i Lensa for perioden 2009-2012 lese at pådriverens «oppdaterte kompetanse gjennom SKI [Skogbrukets Kursinstitutt] er til stor nytte for nettverket» (dok. 20:6), og for perioden 2013-2015 at nytten «av å ha en pådriver med stor kompetanse innen flere områder i skogbruket har i denne perioden vært meget stor» (dok. 23). Pådriveren i Gauldalsnettverket i de to periodene var Morten Lien, og han er det fremdeles. I Nord-Trøndelag er det pådriveren Bjørn Arve Øvereng i Namdal som har instruktørautorisasjoner¹⁸. Han har vært pådriver i tidligere prosjekt og er det fremdeles. I dokument 41 påpekes det av Øvereng at kursvolumet i den aktuelle rapporteringsperioden økte til et nivå man må tilbake til 1990-tallet for å finne.

¹⁸ Det går frem av dokumentene at Øvereng i tillegg har blitt offentlig godkjent veiplanlegger i skogbruket, det «etter ønske fra fylkesskogetaten» (dok. 41:5).

«Kombinasjonen med kurs og pådrivervirksomhet har helt klart vært en suksessfaktor!», heter det videre (dok. 41:5). Det går ikke frem av de relevante dokumentene hvorfor kombinasjonen pådriver/instruktør er gunstig, men jeg blir ikke overrasket over det. I prosjektet «Kvinner og rekruttering til praktisk skogbruk» inngikk en studie av Aktivt Skogbruk-kurs, dets deltakere og instruktører (se vedlegg 2 og Follo 2001:105-226, 351-357). I studien gikk det frem hvilke fordringer som ble stilt ved rekruttering til mulig instruktør-arbeid, og også hva de aktuelle personene måtte gjennom av krevende opplæring hos SKI (nå Skogkurs) før autorisasjon ble gitt. I min forståelse er det lagt til rette for at instruktørene skal oppnå en faglig og personlig grunnsikkerhet i kombinasjon med en nesten uvurderlig pedagogisk og praktisk rettet relasjons-kompetanse. Med alle de kursene Lien og Øvereng er autorisert for¹⁹, vil kompetansen de besitter være gunstig både i pådriving som metodisk møte, i det rent skogfaglige, og for rekruttering av skogeiere til Aktivt Skogbruk-kurs og eventuelle andre kurs. Videre er det slik at hvis Lien og Øvereng er instruktører på kurs for skogeiere de selv pådriver eller skal pådrive, forsterker eller etablerer de en menneskelig relasjon med skogeier som de kan dra veksler på i pådriving for skoglig aktivitet.

I begge Trøndelagsfylkene har man i tillegg til pådriverne knyttet til seg personer som skulle være lokalt forankrede ressurser for økt skoglig aktivitet. La meg her begynne med Nord-Trøndelag. For Innherred og Namdal forstår jeg dokumentene slik at det er snakk om tidsavgrensede ordninger finansiert over LUF-midlene i 2012 og 2013²⁰, og at man har forstått dette som underprosjekter til hovedprosjektet. I dokumenter fra Innherred snakkes det om «mentorer», og i dokument 36 går det frem at tre mentorer i tre kommuner var i inngrep med 178 deltakere i det aktuelle mentorprosjektet. Det heter videre: «Resultatene i prosjektet [mentorprosjektet] viser at responsen fra oppsøkte skogeiere går fra en passiv til aktiv forvaltning i målgruppen» (dok. 36:6). Når det gjelder det første LUF-prosjektet i Namdal, «Motivasjon og veiledning av skogeiere i Indre Namdal», greide man å rekruttere «en motivert og kompetent skogeier / virksomhet i 5 av 6 kommuner» (dok. 38:8). I de fem kommunene var imidlertid aktiviteten «meget god», og det påpekes samme sted:

Vi i skogprosjektet har stor tro på denne måten å jobbe på, da vi ser at skogmotivatorene fungerer som skogpådrivernes «forlengede arm» ut i grendene og således er et utmerket supplement til pådrivervirksomheten. (Dok. 42:2-3)

Det andre LUF-prosjektet i Namdal, «Motivasjon og veiledning av skogeiere i Indre Namdal 2014-2015», hadde opplegg og organisering formet av det første. I

¹⁹ Lien er autorisert for åtte kurs og Øvereng for 18 kurs (hentet 27.12.17 fra skogkurs.no).

²⁰ Over Landbrukets Utviklingsfond (LUF) ble det de to årene avsatt midler til mindre motivasjons- og veiledningsprosjekt rettet mot skogeiere, og det var Landbruksdirektoratet som håndtere søknadene. Slik jeg har forstått Torleif Terum i Landbruksdirektoratet, har ikke direktoratet skrevet noen egen sluttrapport for ordningen, men det finnes rapport for det enkelte prosjektet. (Personlig meddelelse fra T. Terum, epost 09.11.17.)

sluttrapporten heter det at det forrige prosjektet var vellykket, at det hadde hatt positive effekter på kort og lang sikt både i form av økt aktivitet og i skogeieres motivasjon og engasjement, og at dette «er også konklusjonen etter gjennomføring av dette siste prosjektet» (dok. 43:4).

For Sør-Trøndelag og Lensa er de lokalt forankrede ressursene omtalt høyst kort i de mottatte dokumentene. I Lensas første periode, 2009-2012, har tydeligvis Selbu og Malvik kommune i 2012 engasjert skogeiere til skogeierkontakt og det med svært godt resultat. Dette presenteres imidlertid som noe som lå utenfor Lensa. I rapporten fra Lensas periode 2013-2015 (dok. 26) er det under overskriften «Arenaer for skogeierveiledning» satt opp blant annet «Skogbruksplan» som en slik arena. Under det igjen er prosjektet «Etablering av lokale skogressursgrupper» omtalt, et prosjekt finansiert blant annet av Landbruksdirektoratet.²¹ Det går ikke frem om dette prosjektet var innarbeidet som en del av Lensa, men det heter at ressursgruppene «blir et viktig verktøy for videre oppfølging av definerte kritiske faktorer for økt aktivitet. Herunder oppfølging av skogbruksplanene» (dok. 26:15). For Lensa-perioden 2013-2015 omtales videre det som er kalt «Ressurspersoner i grenda», og man ønsker «en aktiv bruk av aktive og kompetente skogeiere til å initiere aktivitet og bidra til kompetansedeling med mindre aktive skogeiere gjennom oppsøkende virksomhet» (dok. 26:16). Orkla skogforum og Ytre kyst hadde knyttet til seg slike ressurspersoner finansiert via kommunalt styrte midler. Det står ikke noe om resultatene fra arbeidet til ressurspersonene. Derimot foretas det en grenseoppgang til Lensa-pådriverne. Det påpekes at bruken av slike ressurspersoner er et viktig supplement til ordningen med Lensa-pådrivere, men at ressurspersonene ikke erstatter pådriverne. Ressurspersonene vil «vanskelig kunne inneha den rollen som en Lensa pådriver skal ivareta som 'utviklingsdriver' på tvers av kommunegrensene», heter det videre (dok. 26:17). Av Lensas årsmelding for 2016 går det frem at Orkla skogforum, Ytre kyst og Nidaros skogforum det året hadde lokale ressurspersoner, og også at Gauldalsnettverket kom til å knytte til seg en slik person. Ei heller i dette dokumentet sies det noe om resultatet fra arbeidet til ressurspersonene. Imidlertid tror jeg det er høyst sannsynlig at arbeidet bærer frukter, inklusive økt aktivitet i skogen. Det fordi tilsvarende opplegg med lokale ressurspersoner ga så gode resultat i Nord-Trøndelag, og også fordi to av Lensa-nettverkene fortsetter med ordningen i en ny periode samt at enda to Lensa-nettverk går inn i en slik ordning.

Både for Nord- og Sør-Trøndelag omtales holdte skogeierkurs, men det er uklart for meg hvilken plass kursene har hatt i pådrivingsarbeid og hvilket skoglig resultat de eventuelt har hatt. Min antakelse er at de som har initiert og avholdt disse kursene

²¹ Jeg antar at både engasjeringen av skogeiere i Selbu og Malvik i 2012 og prosjektet «Etablering av lokale skogressursgrupper» var LUF-prosjekter.

primært har vært opptatt av å få skogeierne (mer) interessert i skogbruk og i å øke skogbrukskompetansen deres. Skulle dette ha resultert i økt skoglig aktivitet, er dette trolig forstått av kursholderne/-lederne som gledelig, men jeg antar at man i kurssammenhengen ikke bevisst og målrettet har pådrevet og motivert for nettopp å få aktivitet i skogen. Er det hold i antakelsen, innebærer det at det her kan ligge ubrukte muligheter for relasjonsbygging/-forsterking og skogaktivitet-pådriving.

I Nord-Trøndelag har det, ifølge min oversikt over dokumentene, vært avholdt et selvprodusert kurs og Aktivt Skogbruk-kurs. I det første LUF-prosjektet i Namdal holdt de lokale ressurspersonene appetittvekkerkurs, og det var for «nye/usikre skogeiere» (dok. 38:8). Kurset var utviklet av prosjektledelsen i skogprosjektet i Indre Namdal. Denne inngangen med appetittvekkerkurs ble fulgt opp i det andre LUF-prosjektet i Namdal. Om dette kurset for nye skogeiere står det i dokument 47:

Skogeiere som har overtatt eiendom i løpet av de aller siste årene er en viktig målgruppe. Disse tilhører ofte en stor gruppe som sjelden, eller aldri møter på tradisjonelle arenaer som skogdager og lignende. Vårt prosjekt har forsøkt å nå denne målgruppen ved å arrangere såkalte «Apetittvekkerkurs» i samarbeid med skogeierlag, skogmotivatorer og kommunene. Opplegget har vært enkelt med en kveld innendørs med innføring i basiskunnskaper om skog og skognæring. Det er avholdt 5 slike kvelder, dog med noe variabelt oppmøte i Grong, Høylandet, Namsskogan og Lierne. Tilbakemeldingene har imidlertid vært svært positive. I det nye prosjektet som startet 1. juni [trolig i 2017] har vi justert, og i skrivende stund [september 2017] allerede gjennomprøvd en variant av dette motivasjonsarbeidet som synes å bli svært vellykket. Stikkord i suksessformelen er grendevise skogkvelder utendørs, og enda tettere samarbeid med skogeierlagene. (Dok. 47:25)

Jeg evner ikke å se at det er rapportert noe om skoglig aktivitet som følge av deltakelse i appetittvekkerkurset. I Innherreds prosjekt for perioden 2014-2016 har man prioritert å markedsføre to kurs fra Aktivt Skogbruk, nemlig «Smart bruk av Skogfond» og «Bli kjent med skogen din». Det påpekes: «Det viser seg at skogeiere som gjør seg kjent med Smart bruk av Skogfond i etterkant benytter kunnskapen til ulike investeringer i egen skog og også til å lønne seg selv ved arbeid i egen skog» (dok. 36:11). Det går ikke frem hva investeringene gikk ut på eller om skogeiernes egenaktivitet i skogen økte.

For Sør-Trøndelag er det skogbruksplankurs og «Oppstartspakke ved gårds-overdragelser» som trer frem som vesentlig for meg med den oppgaven jeg har²². Et eget opplegg for oppfølging av nye skogbruksplaner ble utviklet etter at Melhus kommune i 2013 tok tak. Kursopplegget ble utviklet sammen med skogeierlagene, kommune, Lensa og Skogkurs. Det synes som man i Melhus kjørte det grendevise. Videre heter det at det «legges opp til mange kurs med 'få' deltakere, slik at

²² I dokumentene fra Lensa omtales også mentorkurs. Dette er et kursopplegg som man i Orkdal og Meldal har utarbeidet sammen med Skogkurs. Slik jeg forstår de mottatte dokumentene, er dette kurs for personer som er lokale ressurspersoner à la de omtalt under LUF-prosjektene i Nord-Trøndelag.

kursarrangør kommer tettere på skogeier» (dok. 26:16). De presenterte tallene viser at det var snakk om 10 grendekurs med totalt 130 skogeiere. I 2016 ble dette fulgt opp ved at slike skogbruksplankurs ble gjennomført i Rennebu og Holtålen, det vil si i kommuner i Gauldalsnettverket som også Melhus er en del av. Skaun kommune, i Orkla skogforum, fikk nye skogbruksplaner i 2016, og det tilkjennegis at «det gjennomføres nå kurs i bruk av planene» der (dok. 28:4). Jeg antar det er snakk om kurs etter opplegget til Melhus kommune, og ikke takstselskapets kurs. Det er ikke tilkjennegitt noe om skoglig resultat som følge av skogeieres deltakelse i skogbruksplankursene. «Oppstartspakke ved gårdsoverdragelser» synes i utgangspunktet å ha vært et prosjekt i Midtre Gauldal, også det en kommune i Gauldalsnettverket. I dokument 26 og dokument 28 fra Lensa presenteres den videre utviklingen av dette gjerne under rammen for «samarbeid med regnskapskontor», og det snakkes om et utviklet kurs med nye skogeiere som målgruppe og hvor fokuset var på skogfond og gjennomsnittslikning. I 2016 var det «kun en gjennomføring» (dok. 28:11), og grunnen som gis er overgangen fra gjennomsnittslikning til tømmerkonto.

3.9 Sammenstilling av Lensa og prosjektene i Nord-Trøndelag

I sammenstillingen av Lensa og de nord-trønderske prosjektene har jeg tatt høyde for samtlige dokument mottatt fra Sør-Trøndelag, mens jeg for Nord-Trøndelag ikke har tatt i betraktning dokument 37 og 39. Dokument 37 er sluttrapporten for skognettverksprosjektet «Skognæringa i Midtre Namdal 2008-2011», mens dokument 39 er sluttrapporten for skognettverksprosjektet «Økt skogbruksaktivitet i Ytre Namdal og Bindal 2010-2013». Som påpekt under overskrift 3.2, jeg kan ikke se at de to prosjektene hadde pådriving.

Dataene for de to Trøndelagsfylkene, det vil si de mottatte dokumentene, er svært forskjellige. Jeg skal nevne tre aspekter. For det første, en vesentlig forskjell i datasammenheng er at de alle fleste dokumentene vedrørende Lensa høyst sannsynlig er skrevet av samme person, mens de aktuelle dokumentene for Innherred og Namdal i Nord-Trøndelag er skrevet av åtte personer. Det gir at dokumentenes presentasjon av Lensa og min ledsagende tolkning av Lensa, er prisgitt denne personens forståelse av Lense og hva personen har/ikke har inkludert i dokumentene. Av dokumentene mottatt fra Sør-Trøndelag er dokumentene 21, 22, 23, 24 og 25 ikke skrevet av denne personen. Imidlertid er disse dokumentene bare på 0,5 side hver og kan dermed ikke romme mye innhold, og i tillegg er de gjengitt i dokument 26. Jeg er meget sikker på at den aktuelle forfatteren er Tor Morten Solem, nåværende fylkesskogsjef i Sør-Trøndelag, den personen jeg ut fra mitt kjennskap til trøndersk skogbruk forstår som Lensas opphav, den som har vært leder av Sørtrøndersk skogforum og som nå trolig leder «Lensa koordinering», og den personen som blir fylkesskogsjef når Trøndelag blir til ett fylke. For det andre, alle dokumentene vedrørende Lensa er forfattet av offentlig

ansatte skogbruksbyråkrater, mens ingen av de aktuelle dokumentene fra Nord-Trøndelag er det. Slik jeg evner å forstå Sør-Trøndelags dokumenter 21-25 og ut fra mitt kjennskap til skogbruket, er disse nemlig skrevet av kommunalt skogbruksansvarlig, og da mer spesifikt den personen som er leder av det aktuelle Lensa-nettverket. De åtte personene som er forfattere av de aktuelle dokumentene mottatt fra Nord-Trøndelag, er derimot fire politikere og fire prosjektledere/pådriverne. For det tredje, de ansatte pådriverne i Lensa har ikke noen stemme som forfattere av de mottatte dokumentene fra Sør-Trøndelag.

Gitt innholdet i de mottatte dokumentene, fremstår Lensa for meg som noe ganske annet enn prosjektene i Nord-Trøndelag. Jeg skal anskueliggjøre dette ved å presentere tilkjennegitte målsettinger og kort hvordan målsettingene reflekteres i andre forhold. Deretter skal jeg vie tid på styringsorganer og det som i noen dokumenter fra Trøndelag omtales som «tomrommet».

Mens målsettingene for Lensa vedrører nettverkens fungeringsnivå og samarbeid, går målsettingene for prosjektene i Nord-Trøndelag i retning av aktivitet i skogen. Målformuleringene for Lensa har endret seg noe over tid, men det uten at målsettingenes essens er justert. For Lensa 2009-2012 var målsettingen: «Legge til rette for at skognettverkene i Sør-Trøndelag kan videreføre og utvikle samarbeidet for økt aktivitet i skogbruket i fylket» (dok. 20:1). For Lensa 2013-2015 var målsettingen: «Å Etablere LENSEA som en langsiktig interkommunal samarbeidsløsning for kompetanseløft i skogbruket og skogeierveiledning» (dok. 26:3, blokkskrift i original). I Lensas periode 2016-2018 er målsettingen: «Utvikle skogeierveiledningen i skogbruket» (dok. 27:3). Målsettingen er utdypet med følgende formulering: «Vi ønsker å videreutvikle gode verktøy og arenaer for skogeierveiledning og kompetanseutvikling gjennom kommunesamarbeid og lokale skognettverk» (dok. 27:3). Også målformuleringene for prosjektene i Nord-Trøndelag har blitt justert over tid, men her er òg målsettingenes essens endret:

I Namdalen og på Innherred har man siden skognettverkene ble etablert spisset satsingen betydelig. I starten gikk man bredt ut og prosjektlederne fikk servert en rekke problemstillinger de burde ta tak i. I dag har nettverkene etablert pådriverprosjekter og ansatt pådriverne som alle jobber med økt aktivitet. (Dok. 54:1)

Eksempelvis var hovedmålsetting i skognettverksprosjektet «Skognæringa i Indre Namdal» som startet opp i 2011: «Øke aktiviteten og verdiskapingen i skognæringa, og derved også øke skognæringas betydning for klima og miljø» (dok. 38:3). Derimot var hovedmålsettingen for «Skogpådriverprosjekt Namdal» for perioden 2014-2016: «Øke aktiviteten og verdiskapinga i skognæringa i Namdalen med hovedfokus på aktivitetspådriving og veiledning rettet direkte mot den enkelte skogeier» (dok. 47:6). Tilsvarende ses for Innherred, eksempelvis i dokument 32 og 36. Det har skjedd en spissing både hva angår ordsetting av «aktivitet» – det er klart tilkjennegitt at dette er skoglig aktivitet – og man skal oppnå økt aktivitet gjennom oppsøkende virksomhet.

Således står det i sluttrapporten for pådriverprosjektet «Skogprosjekt Innherred 2014-2016» at det var tre prioriterte tiltak i prosjektet hvorav to var skogsbilveier og skogkultur. Og videre, man skulle få økning av dette gjennom å «[o]ppsøke og ta initiativ ovenfor skogeiere», «gjennom aktivt å kontakte og oppsøke skogeiere og veg foreninger» og ved «[o]ppsøkende virksomhet på skogkultur» (dok. 36:4).

At målsettingene for Lensa og prosjektene i Nord-Trøndelag er så forskjellige, reflekteres i en rekke andre forhold. I avsnittet skal jeg begrense meg til å nevne seks. (i) Mens man for Lensas pådrivere kan rapportere på et resultatmål om antall årsverk pådrivere gjennom lokal finansiering, kan man fra Nord-Trøndelags pådriverprosjekt få rapportering om slikt som pådrevet antall meter nybygd skogsbilvei. (ii) Mens pådriverne i Lensa fremstår som vesentlige for skogbruksaktørene i nettverket og da spesielt de offentlig ansatte, fremstår pådriverne i Nord-Trøndelag som vesentlige for skogeiere. Pådriverne i Lensa synes å være skogbruksaktørenes ressurs til å gjøre det de ellers ikke hadde fått gjort. Videre kan det av og til virke som om det er samarbeidet om pådriveren som holder det aktuelle samarbeidet sammen og gående (eksempelvis i dokument 25 for Ytre kyst). I nord derimot fremstår pådriverne først og fremst som skogeieres nødvendige beslutningsstøtte²³. Som det heter i en uthevet tekstboks i sluttrapporten for pådriverprosjektet «Skogprosjekt Innherred 2014-2016»: «Det viktigste arbeidet en pådriver gjør er å gi god informasjon og veiledning slik at den enkelte skogeier kan fatte gode beslutninger på et nøytralt grunnlag» (dok. 36:3). (iii) Mens Lensa fremstår som bra for skogbruksaktører, fremstår pådriverprosjektene i nord som bra for skogen og industrien. Slik sett er det for Sør-Trøndelags del illustrerende at det sies at Nidaros skogforum sin «største gevinst er at det er blitt en god møteplass og arena for diskusjon» (dok. 24), og at Lensa hevdes å ha vært «et nødvendig tiltak for å møte det utfordringsbilde NIVI rapporten beskriver» (dok. 26:24). Det er snakk om at NIVI-rapporten²⁴ «tegner et bilde av små og lite robuste fagmiljøer». For Nord-Trøndelags del er det illustrerende at skogkultur er gitt så stor plass i pådrivernes arbeid, at det vises til Nordset mfl. (2012) sin prosjektrapport (eksempelvis i dokument 32, 33, 36, 41 og 54), et prosjekt som vokste frem av «industriens akutte behov for mer lokalt virke» (fylkesmannen.no 2012), og at måloppnåelse i dokument 47 eksplisitt vurderes med utgangspunkt i ambisjonene fra den rapporten. (iv) Mens Lensa i svært stor grad har oppmerksomheten rettet mot å utvikle forskjellige «omkringliggende herligheter» (se overskrift 3.2), har man i pådriverprosjektene i Nord-Trøndelag øynene mye mer festet på kjernen i skog-pådriving slik jeg definerte det under overskrift 1.1. Det er i så henseende symptomatisk at prosjektet Lensa 2016-2018 bærer navnet «Økt verdiskaping

²³ Jeg har i en rekke tidligere publikasjoner omtalt hvor påtrengende det er at den gjengse, personlige skogeier får beslutningsstøtte. Det er det som ligger til grunn for bruken av «nødvendige» i teksten.

²⁴ Jeg antar at den omtalte NIVI-rapporten er Langset og Vinsand (2012).

gjennom utvikling av skogeierveiledning» (dok. 27:1). Den økte verdiskapingen skal ikke skje gjennom selve veiledningen av skogeierne, slik tilfellet synes å være i pådriverprosjektene i nord, men gjennom utvikling av denne skogeierveiledningen. Satt på spissen, en slik forbedring er mulig å få til uten å ha vært i personlig møte med en eneste skogeier. (v) Lensas vei i retning av økt aktivitet i skogen er lengre enn hva tilfellet er i nord. For å bruke eksempelet om skogeierveiledning: Først skal skogeierveiledningen forbedres, så bruker forhåpentligvis noen denne forbedrede utgaven, og så kommer det skoglige resultatet. Det vil si at det er tre ledd. I pådriverprosjektene i nord har man bare to: Veiledning og aktivitet i skogen²⁵. (vi) Det er atskillig mer krevende å måle de skoglige resultatene av Lensas innsats enn hva det er for pådriverprosjektene i nord. Det følger av forrige punkt. På det grunnlaget er det ikke overraskende at Lensa synes å rapportere skoglig aktivitet på eksempelvis kommunenivå uten at det er mulig å se hva som følger av Lensa-aktørenes innsats og om det er noen aktivitetsøkning på grunn av den.

Lensa har et organisasjonsnivå som pådriverprosjektene i Nord-Trøndelag ikke har. Det er det som pr. dato omtales som Lensa koordinering²⁶. I prosjektbeskrivelsen for Lensas periode 2016-2018 står det at det er «behov for en overordna koordinering» (dok. 27:4), men uten at det sies noe om hva behovet består i eller hvem som har dette behovet. Av de mottatte dokumentene går det ikke frem om Lensa koordinering har styringsfunksjon, men jeg antar at organet i alle fall til en viss grad tjener et slikt formål for dets leder hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Imidlertid omtales de fem Lensa-nettverkene som «sjølgående / selvstendige nettverk med egne styrer» (dok. 52:3). Mens Lensa-nettverkene har styrer som består av kommunalt skogbruksansvarlige og til dels også skogeierlagsrepresentanter, har styringsgruppene i pådriverprosjektene i nord bredere aktørsammensetning. Det heter seg at det er en «vesentlig tyngre representasjon fra politiske miljø (ordførere)» i Nord-Trøndelag (dok. 49:1). I tillegg er det for Innherred (dok. 36) også styringsgruppedeltakelse fra kommunalt skogbruksansvarlig, skognæringen (Verdalsbruket) og en observatørrolle for Fylkesmannen. Namdal (dok. 47) har i tillegg til tre ordførere styringsgruppedeltakelse fra det regionale næringsnettverket Skognæringa i Trøndelag, kommunalt skogbruksansvarlig og observatørroller for Fylkesmannen og fylkeskommunen. Styresammensetningen for Lensa-nettverkene avspeiler klart de målsettingene jeg har presentert for Lensa ovenfor, men aktørsammensetningen bidrar verken til å bryte organisatoriske,

²⁵ Det er ikke det samme som å si at pådriverprosjektene i Nord-Trøndelag ikke utvikler veiledningen sin.

²⁶ Lensa koordinering synes å ha hatt sitt utspring i det som tidligere ble kalt Sørtrøndersk skogforum. Sørtrøndersk skogforum er i dokument 20 presentert som Lensas styringsgruppe, og i dokument 26 som Lensas koordineringsgruppe. I dokument 27 blir Sørtrøndersk skogforum tilsynelatende gitt nytt navn, nemlig Lensa koordinering, og det er det det omtales som også i dokument 28. Jeg kan ikke se at det i dokument 27 og dokument 28 sies noe om hvem som leder Lensa koordinering. I dokument 52 står det dog at ledelsen av Lensa koordinering ligger hos Fylkesmannen.

administrative og sosiokulturelle barrierer eller til å mobilisere skogbruksektornes interesse, legitimitet og finansiering. På dette området er man bedre skodd i pådriverprosjektene i Nord-Trøndelag.

Dokumentenes bruk av ord som «tomrom» eller liknende fraser som «mellomroms-aktør» vedrører eksistensberettigelse: Hvorfor skal man ha ordning med pådrivere og hvilke rolle skal de spille blant alle andre skogbruksaktørers roller? Uttrykkene er eksplisitt brukt i dokumenter mottatt fra Nord-Trøndelag. Fra Innherred sitt pådriverprosjekt 2014-2016 heter det om dette i sluttrapporten: «Politikerne og næringa innså behovet for å fylle avstanden som var avdekket mellom skogeiere på den ene siden, næring og nedbygget forvaltning på den andre siden» (dok. 36:5). Det er pådriverne som blir forstått som de som går inn i mellomrommet avstanden utgjør. De samme ingrediensene inngår i sluttrapporten for Namdals pådriverprosjekt 2014-2016, også der dreier det seg om spennet mellom skogeiere, forvaltning og private aktører. Jeg skal her sitere hele teksten under dokumentets overskrift «Arbeidsform (i kortversjon), rolle og posisjonering». Det skal jeg gjøre fordi teksten på visse vis oppsummerer mangt jeg tidligere har omtalt, men samtidig også illustrerer at dette inngår som aspekter når man skal etablere mellomromsposisjonen.

Prosjektet har hatt hovedfokus på mest mulig direkte kontakt med den enkelte skogeier, også gjennom skogbefaringer og ulike kurs og aktivitetsfremmende arrangementer.

Prosjektarbeidet har operert med partsnøytral og objektiv veiledning i skjæringspunktet, eller «tomrommet» som noen benevner det, mellom skogeierne på den ene siden, og et sterkt nedbygget offentlig veiledningsapparat, samt skogaktørenes serviceapparat på den andre siden.

Formålet med all skogeierkontakt har alltid vært å bidra til beslutninger som utløser ny aktivitet i skogen, som vegbygging, vegutbedringer, skogkultur og annet. Skogpådriveraktiviteten utføres i samarbeid med kommunal forvaltning og næringsaktørene, og tjenestene har i all hovedsak vært gratis for skogeier. (Dok. 47:7)

Også Lensa tar inn over seg avstanden mellom skogeier og andre aktører, men løsningen som trekkes opp er annerledes enn i Nord-Trøndelag. I prosjektbeskrivelsen for Lensa 2016-2018 står det:

En hovedkonklusjon fra Bygdeforskning sin skogeierundersøkelse i Trøndelag [Follo mfl. 2006] var at avstanden mellom det skogeierne trenger og det som tilbys av kontakt og veiledning øker. Et mangfold av skogeiere vil kreve mange og varierte tiltak framover og de må være vedvarende.

[...]

Erfaringene gjennom Lensa samarbeidet er at kommunene har en viktig rolle i å legge til rette for arenaer hvor samspill mellom tilbydere og brukere av kompetanse i næringa kan utvikles. (Dok. 27:5-6)

Mens løsningen i nord var å få på plass pådrivere, synes løsningen i Lensa å være å utvikle arenaer. Det er her snakk om blant annet arenaer for skogbruksaktørene i Lensa, men for mitt ærend i dokumentasjonsrapporten er det mer vesentlig at det også dreier seg om arenaer for skogeierveiledning. Om dette står det i sluttrapporten

for Lensa 2013-2015 at hovedplan landbruksveier, bruk av veiforeninger og skogbruksplan er slike arenaer. Det heter: «Vi ønsker å utvikle en mer målretta bruk av veiforeningene som inngang for skogeierveiledning» (dok. 26:13). Det heter videre: «Vi ønsker å utvikle en mer målretta bruk av nye skogbruksplaner i kommunene som inngang for skogeierveiledning» (dok. 26:14). Resultatmålene er antallet av henholdsvis veiforeninger/veiprosjekt i hovedplan og skogbruksplanprosjekt som er brukt slik. Det er ikke oppgitt hvor mange man endte opp med å bruke. I Lensa-dokumentene er pådriverne gitt en svært liten plass som aktører generelt, og enda mindre som mellomromsaktører. I de sammenhenger de er det, er det i rollen som kobler mellom skogeiere og kompetansetilbydere som Skogkurs og regnskapskontor.

I de mottatte dokumentene fra de to trøndelagsfylkene er det et slående fravær av omtale av Allskogs ansatte²⁷. Allskog er ifølge deres egen nettside «et samvirke som eies av og er til for skogeiere», og de i Allskog «[t]ilbyr skogtjenester, veiledning og kompetanse» (allskog.no 2017). Man skulle tro at Allskog skulle ha hatt en selvfølgelig plass i det som nå utgjør «tomrommet» pådriverne i Nord-Trøndelag ønsker å fylle og i de arenadannelsene Lensa søker. Det gitt blant annet samvirkets doble natur som forening og forretning (Johnstad 1998). Imidlertid var en av erkjennelsene som lå bak dannelsen av Lensa og prosjektene i Nord-Trøndelag, at «[t]ømmerkjøperne prioriterer kjøp av tømmer og salg av tjenester fremfor ren veiledning av skogeiere» (dok. 54:1). De omtalte «tømmerkjøperne» inkluderer Allskog²⁸. Med andre ord er Allskogs veiledningsfunksjon og -aktivitet oppfattet som desimert.

²⁷ Skogeierlagene er imidlertid gitt behørig omtale, selv om det er en ubestridt sannhet at «ikke alle har like god aktivitet» (dok. 34:2).

²⁸ Personlig meddelelse fra R. Saursaunet, telefon 30.11.17.

4. Anbefalinger

4.1 Fortsett pådrivingen

Jeg anbefaler at man fortsetter med den måten å drive pådriving på som går frem av dokument 36 og dokument 47 fra Nord-Trøndelag. Essensen i den måten finnes i det lengre sitatet fra dokument 47 på side 43. Pådriverne må ha skogbrukskompetanse. Pådriving innebærer aktivering av skogeiere som ikke allerede er skogbruks-aktiverte, pådriving er beslutningsstøtte for alle varianter skogeiere, pådriving resulterer i økt skoglig aktivitet, og pådriving er slik sett viktig for at skogbruket skal kunne realisere den plass skogen gjerne er gitt i dagens norsk debatt om bioøkonomien. På generelt grunnlag vil jeg hevde at pådrivingen er mer vesentlig som systemnytte og for samfunnsøkonomien enn for de personlige skogeierne. Et stort antall skogeiere av i dag vil fint kunne leve uten at det skjer skogbruksaktivitet i deres skog. Videre vil jeg på generelt grunnlag hevde at det skogbruket og det grønne skiftet trenger, er aktivitet i skogen mer enn øking av skogeieres skogbruksinteresse og skogbrukskompetanse. Den økningen må heller komme som en bigevinst. Hvordan pådrivingen faktisk fungerer innenfor Lensas områder, er det vanskelig for meg å vite særlig mye om ettersom dokumentene mottatt fra Sør-Trøndelag ikke sier mye om det.

Det er vesentlig for meg å påpeke at inngangen og utgangspunktet må være pådrivingen. Det som skjer må springe ut fra og være sentrert om pådrivingen. De aktivitetene som pådriverne gjør, må hele tiden vurderes ut fra den skoglige aktiviteten deres egeninitierte oppsøking av skogeierne gir. Det er også å si at man hele tiden må ha et kritisk øye på hvilke aktiviteter som skal inngå i de «aktivitetsfremmende arrangementene» sitatet på side 43 omhandler. I så måte må rene kompetansekurs for skogeiere vurderes. Jeg antar imidlertid, som omtalt under overskrift 3.8, at det kan ligge ubrukte muligheter for relasjonsbygging/-forsterking og skogaktivitet-pådriving i kurs for skogeiere. Videre, jeg mener å vite at det finnes røster blant tømmerkjøperne som hevder at pådrivere ikke skal oppsøke skogeiere for slutthogst. Jeg er uenig i det. Også når det gjelder mulig hogst, trenger skogeiere nøytral, objektiv og informativ veiledning om alle de mulige alternativene de kan ha om blant annet driftsform, driftstidspunkt, økonomi og plikter/rettigheter. Videre, dokumentene viser at pådrivere evner å finne hogstvolum som tømmerkjøperne ikke har frembrakt. I tillegg vil pådriverne kunne ta et helhetlig grep over flere skogeieres skog, et helhetlig grep som kan innebære «å se eksempelvis den aktuelle skogen, terrenget, driftsteknikken og veinettet under ett, og så finne de optimale løsningene» (Follo 2014:133). Tømmerkjøpernes ansatte har ikke tid til slikt (Follo 2010), men jeg antar at pådriverne i Nord-Trøndelag forsøker å arbeide eiendomsoverbyggende gitt den indirekte formidlingene i dokumentene derfra. De orkestrerer aktivitet. Idet pådriverne pådriver for hogst, må det brukes den praktikable måten man har utviklet

i Nord-Trøndelag. Det vil si med utsending av oppdragsark til samtlige tømmerkjøpere i området.

Det vil være gunstig om pådriving blir etablert som et permanent system. Det er ikke noe i min forskning og oversikt over skogbruket som tilsier at behovet for oppsøkende virksomhet og beslutningsstøtte til skogeiere er blitt mindre med årene, heller tvert om. Det er videre ikke noe som tilsier at behovet for pådriving fremover blir mindre viktig når det norske samfunnet skal bevege seg inn i bioøkonomien. Systemer er nettopp system fordi det holder ting på plass og til en viss grad styrer tenkning og aktivitet. Systemer må til skal norsk bioøkonomi virkeliggjøres som nytt regime. Jeg foreslår at pådrivings-systemet betegnes «Aktivitetsfremmende pådrivertjeneste», og at det presiseres at «aktiviteten» er skoglig aktivitet, at metoden er a) oppsøkende virksomhet rettet mot skogeiere og b) med næringsnøytral veiledning av skogeiere. Jeg er kjent med at skogbruksaktører i Trøndelag arbeider for å etablere det som er omtalt som «en permanent pådriver- og veiledertjeneste». Jeg støtter ønsket om permanent ordning, men mener det er kontraproduktivt i innsalget av dette å bruke «veiledertjeneste» i navnet. Vi har skogbruks-veiledertjeneste i Norge allerede, det er den private (skogeiersamvirke) og den offentlige (kommunale). Å kalle det mulige, nye systemet for «veiledertjeneste» vil trolig møte kulturell motvind i tillegg til at det vil fremstå som «mer av det samme».

I ordningen Aktivitetsfremmende pådrivertjeneste kan man hente elementer fra det som har vist seg positivt i den pådrivingen jeg har omtalt hittil, samt tilføye noe nytt. Man bør forsøke å finne en plass for de lokale ressurspersonene som kan være pådrivernes forlengede arm ut i grendene (se overskrift 3.8). Man bør forsøke å ha bred aktørsammensetning i de styrende organer, slik tilfellet er for styringsgruppene i pådriverprosjektene i Nord-Trøndelag (se overskrift 3.9). I tillegg til de goder jeg påpekte tidligere, vil jeg her nevne at politisk forankring og deltakelse vil optimalisere at man greier å ha sektorovergripende innganger og forståelser. Det er vesentlig i bioøkonomien. Når det gjelder nye elementer, vil jeg nevne to muligheter. Det ene er å tillegge pådrivertjenesten bioøkonomiske betraktninger og aktivitet. Det vil si sektorovergripende og ressurs sirkulerende forståelser og mulige handlinger. Norge trenger grasrot-plasserte mennesker i praktisk virkelighet for å komme over til et bioøkonomisk samfunn. Det andre nye elementet jeg vil nevne kommer noen av de mottatte dokumentene selv inn på. Det er pådriveren som utviklingsaktør. Hvorvidt pådriving for skoglig aktivitet, bioøkonomisk agering og utviklingsoppgaver kan tillegges en og samme pådriver, er imidlertid noe som bør vurderes ut fra gitt tidsressurs og person. I et slikt bioøkonomisk, skogbasert aktivitets-, kompetanse- og innovasjons-system, bør uansett pådriving for skoglig aktivitet være kjernevirksomheten.

Til slutt under overskrift 4.1, noen ord om Lensa. Slik det er presentert i de mottatte dokumentene fra Sør-Trøndelag, fremstår Lensa for meg som et konsept rettet mot å få kommunal skogforvaltning til å fungere bedre. Det er i seg selv et prisverdig tiltak, men veien til økt skoglig aktivitet synes lang og systemoppbyggingen kompleks og krevende. I tillegg er Lensa, slik Lensa fremstår i dokumentene og slik jeg kjenner Lensa fra før, i alle fall til dels avhengig av en persons dedikasjon (fylkesskogsjef T. M. Solems). Slik sett er Lensa sårbar. For øvrig vil jeg tro at det er mye den kommunale skogforvaltningen kunne ha gjort uten at det var en del av konseptet Lensa. Inkludert i det er samarbeid på tvers av kommunegrenser, læringsarenaer, samarbeid med Skogkurs og skogeierlag. Det er mangt å hente fra Lensa i videre offentlig skogforvaltning, og det står ikke i motsetning til å etablere en Aktivitetsfremmende pådrivertjeneste slik den er skissert ovenfor.

4.2 Profesjonaliser pådriverrollen

Man kan med hell profesjonalisere pådriverrollen, og da særlig det som vedrører det metodiske møtet (se overskrift 3.7). Det uavhengig av om det etableres en permanent Aktivitetsfremmende pådrivertjeneste eller ikke. Pådriving kommer til å være påkrevd også fremover. Selv om pådriverne i de mottatte dokumentene sannsynligvis har gjort sitt beste, er jeg overbevist om at det er mye mer å hente når det gjelder relasjonskompetanse og utvikling av situert sensitivitet i de metodiske møtene. Pådriving er i sin essens om mennesker, nærmere bestemt den menneskelige relasjonen pådriver-skogeier. Det er talehandlinger, kroppsspråk, ordvalg, argumentasjonsoppbygging, stemningsleier, spenninger, skogbrukskunnskap og muligens elementer av makt. Det er bruk av verktøy som brosjyrer og kalkulatorer, av skogen og kan hende menneskeskapte elementer der. Pådriverens faglige og sosiale kompetanse spilles ut og er avgjørende nesten hvert sekund av det mellom-menneskelige møtet. Pådriving er ikke å trykke på en knapp, så slutter skogeier seg til skoglig aktivitet. Pådriving er derimot kompetanse spilt ut i mikrososiologiske sammenhenger hvor det andre mennesket (skogeieren) i løpet av et hundredels sekund kan fornemme hva slags menneske pådriveren er, hva pådriver vil, og om hun/han har noe å fare med og er til å stole på. Man kan få innsikter i hva som skjer i faktiske pådriver-skogeier-møter ved å benytte følgeforskning som metode. Vil man se på «best-praksis»-eksempler, kan man følge pådrivere som synes å lykkes i sitt arbeid. Et sted å begynne da er pådrivere som også er instruktører for Aktivt Skogbruk-kurs (se overskrift 3.8).

Videre kan man få økt profesjonalisering av pådriverrollen ved å utvikle parameterne deres arbeid skal måles på og hvordan rapportering gjøres (se overskrift 3.4 og 3.5),

utvikle RECO²⁹ for pådrivere, samt få en form for godkjenningsordning for dem à la Aktivt Skogbruk-kurs-instruktører eller veiplanleggere.

4.3 Benchmarking av skogeiersamvirket?

For å ha skogaktivitet kan man tenke seg noen rendyrkede, såkalte idealtypiske, innganger:

- A) Selvgående skogeiere, dvs. inngangen: individuelle aktører.
- B) Kultur for skogbruk (skogbruk er like selvfølgeliggjort som å ta bussen eller bilen),
dvs. inngangen: kultur.
- C) Systemer, reguleringer, etc. Det kan betvinge og lokke. Dvs. inngangen: system.
- D) Oppsøkende virksomhet, dvs. inngangen: relasjoner.

Skogbruket vil stå sterkest i de områdene hvor alle de fire elementene er virkeliggjort og da virkeliggjort sterkt, og svakest hvis det motsatte er tilfellet. Det er ikke gjort noen slik studie av skogbruket i Norge, men jeg antar at det foregår noen selvforsterkende prosesser som eksempelvis gjør at har man kultur for skogbruk, så har man også i større grad selvgående skogeiere. Forsøksvis vil jeg hevde at skogbruket på Østlandet skårer høyt på de fire elementene, Trøndelag er i en mellomstilling, mens skogreisningsstrøkene langs kysten skårer lavt.

Skogeiersamvirkets ulike andelslag vil være svært avgjørende for hvordan de fire elementene virkeliggjøres. Det fordi andelslagene har så stor plass i norsk skogbruksvirkelighet, det være seg når det gjelder hogstvolum for salg og annen skogbruksaktivitet, medlemsorganisering, meningsdannelse, politikkutforming og makt til å influere på hva som i stor og smått skal skje regionalt og nasjonalt. Etter å ha fulgt med de store andelslagene over år, har jeg det klare inntrykket at det er store forskjeller mellom for eksempel Allskog, Mjøsen, Glommen og Viken hva angår tilbudet til personlige skogeiere. Det kan dreie seg om medlemstilbud, tilbud til ikke-medlemmer, informasjonsgiving, veiledning/rådgiving, oppfølging på tiltak i skogen, overordnet fokus (eksempelvis på skogkultur eller skogsbilvei) og fremsnakking av dette fokuset. Min klare fornemmelse er videre at det har skjedd en generell dreining bort fra veiledning og at man har gått mer i retning av tømmerkjøp. Dette gjelder ikke bare Allskog (se overskrift 3.9).

²⁹ RECO: Rational Efficient Cost Optimization. RECO er ifølge hjemmesiden til Skogkurs 30.12.17 «et praktisk kurs i effektiv kjøring med skogsmaskin» (se eksempelvis http://www.skogkurs.no/artikkel.cfm?Id_art=3213). RECO inkluderer at instruktøren har individuell oppfølging og veiledning mens skogsmaskinfører kjører. Det er denne tilstedeværelsen som vil kunne være svært gunstig for pådriverne. RECO-instruktøren kan da være til stede under det metodiske møtet, og så gi pådriveren veiledning umiddelbart etterpå.

Behovet for en nasjonal Aktivitetsfremmende pådrivertjeneste vil kunne variere geografisk etter det enkelte andelslagets mengde av aktivitet og innholdet i aktiviteten. Og dette igjen vil kunne variere over tid. Slikt vet vi pr. i dag lite om i Norge. Det er meg bekjent ikke foretatt noen benchmarking av de forskjellige andelslagene. Med den antydende dreiningen over til mer rendyrket tømmerkjøp, og gitt det faktum at skogeiersamvirket ved årsskiftet 2016-2017 bare organiserte 34 759 skogeiere (Norges Skogeierforbund 2017), dvs. under 1/3 av skogeierne, skulle det uansett være plass og behov for et system for pådrivere.

4.4 Noen kommentarer om Vestlandet/Vest-Agder og Nord-Norge

Antallet dokumenter jeg mottok fra fylkene utenfor Trøndelag var beskjedent, og det var til dels også antallet sider og innhold. Jeg har derfor lite grunnlag for å komme med anbefalinger for Vestlandet/Vest-Agder og Nord-Norge.

Slik jeg har tolket dokumentene mottatt fra Vest-Agder om faghjelpen, så fungerer ordningen etter sin hensikt. Det er også slik jeg har oppfattet det i andre sammenhenger hvor faghjelpsordningen har vært omtalt. Muligens kan man forbedre noe ved å evaluere ordningen etter visse kriterier inspirert fra pådriverprosjektene i Nord-Trøndelag. I tillegg synes det som om parameterne for måloppnåelse kan bedres (se eksempelvis overskrift 3.4 og 3.5), og det vil igjen resultere i endret rapportering. Jeg har kjent til faghjelpsordningen i flere år. For meg fremstår det som et vel innarbeidet begrep, og jeg ser ikke noen grunn for at ordningen skal skifte navn. Navneskifter har alltid sine sosiale og kulturelle omkostninger.

Når det gjelder skogreisningsstrøkene langs kysten, fra og med Rogaland til og med Troms, kan de forsøke å hente innsikter om pådriving fra det jeg har presentert under overskriftene fra og med 3.2 til og med 3.9. Videre må pådriverne her ta skogeieres og lokalbefolkningens mulige granmotstand alvorlig. I det større bildet kan det lønne seg at skogbruksaktører i skogreisningsstrøk renonserer noe på sitt mulige ønske om optimalt tømmervolum og antall dekar stående barskog, og heller går for noe lauv. Det kan over tid faktisk ende opp med mer tømmervolum og dekar barskog fordi granmotstanden ikke er aktivert. Selv om lauvforyngelse ikke nødvendigvis er i tråd med den juridiske hovedregelen om at «det skal forynges med samme treslag som ble avvirket» (Solli 2017), kan det være i tråd med miljøsertifiseringen PEFC sitt kravpunkt 16 om treslagsfordeling og kravpunkt 20 om skogreising og treslagsskifte. Uansett vinner skogbruket langs kysten sosialt og kulturelt på at det samlet sett fremstår skog med lauvinnslag og at det tas landskapshensyn ved foryngelse etter hogst.

Referanser

- allskog.no (2017): *Om Allskog*. Hentet 31.12.17 fra <https://www.allskog.no/Kontakt%20oss>
- Follo, Gro (2001): *Kvinner og praktisk skogbruk – holdninger og kjønnsstrukturer*. Rapport 4/01. Norsk senter for bygdeforskning: Trondheim.
- Follo, Gro (2008): *Det norske familieskogbruket, dets kvinnelige og mannlige skogeiere, forvaltningsaktivitet – og metaforiske forbindelser*. Doktoravhandling for graden doctor rerum politicarum. Doktoravhandlinger ved NTNU 2008:173. NTNU: Trondheim. (Opptrykk utgitt 2008 som rapport 6/08. Norsk senter for bygdeforskning: Trondheim.)
- Follo, Gro (2010): *Eiendomsoverbyggende samarbeid i skogbruket – en kartlegging*. Rapport 1/10. Norsk senter for bygdeforskning: Trondheim.
- Follo, Gro (2014): *Eiendomsoverbyggende samarbeid for skogeiere i kystskogbruket – utfordrende, men med stort potensiale*. Rapport 4/2014. Norsk senter for bygdeforskning: Trondheim.
- Follo, Gro og Birger Vennesland (2013): *Skogeiere – 'Fra ti til en'*. Rapport 7/13. Norsk senter for bygdeforskning: Trondheim.
- Follo, Gro og Jostein Vik (2014): «Styrbarhet og skogpolitikk.» *Nationen* 24.11.14.
- Follo, Gro, Magnar Forbord, Reidar Almås, Arild Blekesaune og Johan Fredrik Rye (2006): *Den nye skogeieren. Hvordan øke hogsten i Trøndelag?* Rapport 1/06. Norsk senter for bygdeforskning: Trondheim.
- Fylkesmannen i Sør-Trøndelag (udatert): *Regionalt skog- og klimaprogram (RSK) Sør-Trøndelag 2013-2015*. Utgiver ikke oppgitt: Publiseringssted ikke oppgitt.
- fylkesmannen.no (2012): *Økt lokal avvirkning*. Fra Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, datert 30.10.12. Hentet 31.10.12 fra <http://www.fylkesmannen.no/hoved.aspx?m=2839&amid=3614505&...>
- Johnstad, Tom (1998): *Samarbeid og samvirke. Utvikling og organisering av samvirke*. Tano Aschehoug: Oslo.
- Langset, Magne og Geir Vinsand (2012): *Fylkespilot for å styrke plan-, miljøvern- og landbrukskompetansen i kommunene i Sør-Trøndelag. Grunnlagsdokument*. NIVI-rapport 2012:5. NIVI: Oslo.
- Nordset mfl. (2012): *Sluttrapport. Arbeidsgruppen for Økt avvirkning i Nord-Trøndelag*. Utgiver ikke oppgitt: Steinkjer.
- Norges Skogeierforbund (2017): *Årsrapport 2016*. Norges Skogeierforbund: Oslo.
- Schelling, Thomas C. (1978): *Micromotives and Macrobehavior*. Norton: New York.
- Solli, Per Guldbrand (2017): «Foryngelsesplikten er viktig for klima.» *Norsk Skogbruk* 12/17:32-34.
- Vanclay, F. (2004): «Social principles for agricultural extension to assist in the promotion of natural resource management.» *Australian Journal of Experimental Agriculture* 44:213-222.
- Waldrop, M. Mitchell (1994): *Complexity. The emerging science at the edge of order and chaos*. Penguin Books: London.

Vedlegg 1: Gjennomgåtte dokumenter

I listen nedenfor går det frem hvilke dokumenter som har inngått i analysen. Jeg har mottatt noen dokumenter som jeg ikke har forstått som relevant for min oppgave. Dette er dokumenter vedrørende fremgangsmåte ved en bestemt driftsteknikk (Nord-Trøndelag). Disse dokumentene er ikke med i listen. I all hovedsak er dokumentene i listen dokumenter som er blitt sendt meg uoppfordret. I noen få tilfeller har jeg etterspurt dokumenter det har vært vist til i de mottatte dokumentene. Det for å få en bedre forståelse av de dokumentene jeg har mottatt uoppfordret. Det går ikke frem av listen nedenfor hvilke dokumenter jeg har spurt etter.

Jeg har først organisert presentasjonen av dokumentene etter det fylket som har mesteparten av aktiviteten i dokumentene. Noen av dokumentene presenterer aktiviteter som går på tvers av fylkesgrenser. Det gjelder for en del av dokumentene ført opp under Sør-Trøndelag. Her skjer aktiviteten delvis både i Møre og Romsdal og i Nord-Trøndelag. Videre dekker noen av dokumentene ført opp under Nord-Trøndelag også områder i Nordland. Etter å ha plassert dokumentene etter fylke har jeg forsøkt å sette dem opp etter hvilke tidspunkt de gjelder for eller også er datert, men samtidig forsøkt å ta hensyn til hvilket eventuelle «prosjekt» de er knyttet til.

For hvert dokument presenterer listen en rekke opplysninger. De kommer i formatet:

1. Dokumentnummer;
2. mottatt fra hvilket fylke;
3. «navn» på dokumentet;
4. forfatter av dokumentet;
5. dato/årstall;
6. antall sider;
7. skrevet spesielt for studien eller ikke.

Det som i listen er ført opp som navn på dokumentet, er tittel eller liknende som ligger i selve teksten (altså ikke eventuelle filnavn). Når det gjelder personen(e) jeg har ført opp som forfatter(e) av dokumentet, kan dette være personer som har underskrevet dokumentet eller som står som referent. Det går ikke bestandig frem av dokumentets tekst hvem som har skrevet dokumentet. Da står det i listen at forfatter ikke er oppgitt. Det gjelder også i de tilfellene hvor det er mulig for meg å anta hvem det er som har skrevet dokumentet. For dato/årstall gjelder tilsvarende, dette er kun ført opp hvis det går frem av dokumentets tekst. I enkelte tilfeller i listen er dato/årstall den dato som dokumentet er undertegnet på. Når det gjelder dokumentets antall sider, opererer jeg bare med hele og halve sider. Antallet sider er ført opp for å gi en fornemmelse av hvor omfattende det aktuelle dokumentet er. Noen av dokumentene er skrevet spesielt for denne dokumentstudien. Er det skrevet for studien, går det frem av listen.

Vest-Agder

Dokument 1: Mottatt fra Vest-Agder; «Faghjelp i skogbruk. Beskrivelse av status, faghjelpstilling»; forfatter ikke oppgitt; dato/år ikke oppgitt; 2 sider.

Dokument 2: Mottatt fra Vest-Agder; «Skogkultursatsingen 2012-2015. Årsrapport 2015 – Sluttrapport 2012-2015»; forfatter ikke oppgitt, men AT Skog sin logo er en del av dokumentet; dato/år ikke oppgitt; 23 sider.

Dokument 3: Mottatt fra Vest-Agder; epost fra Karl Gjermund Damli til Rune Saursaunet; forfatter er Damli; datert 20.09.17; 1,5 side; skrevet for studien.

Rogaland

Dokument 4: Mottatt fra Rogaland; «Søknad om tilskot til prosjektretta ekstra skogkultursatsing»; forfatter er Anne Frugård; datert 22.03.12; 5 sider.

Dokument 5: Mottatt fra Rogaland; «Svar på søknad om tilskot til 'Prosjektretta ekstra skogkultursatsing'»; forfatter er Morten Svanes; datert 22.03.12; 1,5 side.

Dokument 6: Mottatt fra Rogaland; «Sluttrapport – Prosjekt Aksjon skogkultur 2012-2014. Tid for skog på Haugalandet»; forfatter er Dag Okkenhaug Bævre; dato/år ikke oppgitt; 9,5 sider.

Dokument 7: Mottatt fra Rogaland; «Arbeidsplan. Prosjekt Aksjon skogkultur 2016 i Suldal og Sauda kommune»; forfatter ikke oppgitt; datert 20.06.16; 3 sider.

Dokument 8: Mottatt fra Rogaland; «Anmodning om utbetaling for Aksjon skogkultur i 2016»; forfatter er Erik Faye-Schjøll; datert 16.11.16; 0,5 side.

Dokument 9: Mottatt fra Rogaland; «Prosjekt Aksjon skogkultur i Suldal og Sauda. Sluttrapport»; forfatter er Kristofer Tveiterå; datert 23.08.16; 0,5 side.

Dokument 10: Mottatt fra Rogaland; «Aksjon skogkultur 2016. Regnskap»; forfatter ikke oppgitt, men Skogselskapet i Rogaland sitt navn og deres logo er en del av dokumentet; datert 16.08.16; 0,5 side.

Dokument 11: Mottatt fra Rogaland; epost fra Stein Bomo til Rune Saursaunet; forfatter er Bomo; datert 25.09.17; 0,5 side; skrevet for studien.

Dokument 12: Mottatt fra Rogaland; epost fra Stein Bomo til Rune Saursaunet (andre epost); forfatter er Bomo; datert 25.09.17; 0,5 side; skrevet for studien.

Sogn og Fjordane

Dokument 13: Mottatt fra Sogn og Fjordane; «Samanstilling av skogpådrivararbeid»; forfatter ikke oppgitt; dato/år ikke oppgitt; 0,5 side; går ikke frem om dette er skrevet for studien eller ikke.

Dokument 14: Mottatt fra Sogn og Fjordane; epost fra Tom Kristian Hestad Kårstad til R. Saursaunet; forfatter er Hestad Kårstad; datert 19.09.17; 0,5 side; skrevet for studien.

Møre og Romsdal

Dokument 15: Mottatt fra Møre og Romsdal; «Ørstaskogen. Årsmelding 2011»; forfatter er Hans Peter Eidseflot; dato/år er ikke oppgitt; 4,5 sider.

Dokument 16: Mottatt fra Møre og Romsdal; «Skogkulturprosjekt i Romsdal. Årsmelding/rapport 2010»; forfatter er Arne Kvendseth; datert 20.12.10; 1,5 sider.

Dokument 17: Mottatt fra Møre og Romsdal; «Årsrapport, Skogkulturprosjekt M&R 2011»; forfatter er Arne Kvendseth; datert 30.11.11; 0,5 side.

Dokument 18: Mottatt fra Møre og Romsdal; «Årsrapport, Skogkulturprosjekt M&R 2012»; forfatter er Arne Kvendseth; datert 08.01.13; 1 side.

Dokument 19: Mottatt fra Møre og Romsdal; epost fra Odd Løset til Rune Saursaunet; forfatter er Løset; datert 18.09.17; 0,5 side; skrevet for studien.

Sør-Trøndelag

Dokument 20: Mottatt fra Sør-Trøndelag; «Prosjekt LENSEA 2009-12. Sluttrapport»; forfatter ikke oppgitt; datert 19.02.13; 19,5 sider.

Dokument 21: Mottatt fra Sør-Trøndelag; epost fra Tore Solli til Tor Morten Solem; forfatter er Solli; datert 19.02.16; 0,5 side.

Dokument 22: Mottatt fra Sør-Trøndelag; «Orkla skogforum. Evaluering av prosjektperioden Lensea 2013-2015»; forfatter ikke oppgitt; dato/år ikke oppgitt; 0,5 side.

Dokument 23: Mottatt fra Sør-Trøndelag; epost fra Kai Børge Amdal til Tor Morten Solem; forfatter er Amdal; datert 15.02.16; 0,5 side.

Dokument 24: Mottatt fra Sør-Trøndelag; epost fra Stian Renbjør Almestad til Tor Morten Solem; forfatter er Almestad; datert 15.02.16; 0,5 side.

Dokument 25: Mottatt fra Sør-Trøndelag; epost fra Kjell Sverre Strøm til Tor Morten Solem; forfatter er Strøm; datert 18.02.16; 0,5 side.

Dokument 26: Mottatt fra Sør-Trøndelag; «Lensea 2013-15. Sluttrapport»; forfatter ikke oppgitt; datert 06.05.16; 36,5 sider.

Dokument 27: Mottatt fra Sør-Trøndelag; «Prosjekt. Økt verdiskaping gjennom utvikling av skogeierveiledning»; forfatter ikke oppgitt; datert 19.11.15; 14 sider.

Dokument 28: Mottatt fra Sør-Trøndelag; «Årsmelding 2016. Økt verdiskaping gjennom utvikling av skogeierveiledning»; forfatter ikke oppgitt; datert 22.02.17; 16 sider.

- Dokument 29: Mottatt fra Sør-Trøndelag; «Resultatoppnåelse Lensa, 30 kommuner i Lensa sitt dekningsområde. 2009-2016»; forfatter ikke oppgitt; datert 22.02.17; 4 sider.
- Dokument 30: Mottatt fra Sør-Trøndelag; «Hva forventer kommunene av FM i et nytt Trøndelag?»; forfatter ikke oppgitt, men Fylkesmannen i Sør-Trøndelag sin logo er en del av dokumentet; dato/år ikke oppgitt; 1 side.
- Dokument 31: Mottatt fra Sør-Trøndelag; «Evalueringspårdriverordning bygdeforsk»; forfatter er Tor Morten Solem; datert 22.09.17; 1,5 side; skrevet for studien.

Nord-Trøndelag

Innherred

- Dokument 32: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «2010-2013. Prosjektrapport Innherred skognettverk»; forfatter er Robert Svarva; datert 27.03.14; 8 sider.
- Dokument 33: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «20.8.2012 – 19.8.2014. Sluttrapport 'Toårig- pådriverprosjekt', Innherred skognettverk»; forfatter er Aage A. Berg; datert 16.10.14; 10 sider.
- Dokument 34: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «Innherred skognettverk. Sluttrapport. Sluttrapport ettårig pådriver prosjekt f.o.m. 1. april 2013 t.o.m. 1. juni 2014»; forfatter er Gunnar Jermstad; datert 11.06.14; 2 sider.
- Dokument 35: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «Statusrapport Skogprosjekt Innherred 2014-2016, pr. 15. mars 2016»; forfatter er Aage A. Berg; datert 15.03.16; 8 sider.
- Dokument 36: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «Sluttrapport Skogprosjekt Innherred 2014 – 2016»; forfattere er Bjørn Skjelstad og Aage A. Berg; datert november 2017; 23 sider.

Namdal

- Dokument 37: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «Prosjekt Skognæringa i Midtre Namdal. Sluttrapport 2008-2011»; forfatter er Solbjørg Kjølstad; datert april 2011; 18 sider.
- Dokument 38: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «Sluttrapport fra nettverksprosjektet Skognæringa i Indre Namdal»; forfattere er Erik Seem og Knut Sklett; datert januar 2013; 18 sider.
- Dokument 39: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «Sluttrapport. Prosjektet Økt skogbruksaktivitet i Ytre Namdal og Bindal 2010-2013»; forfatter er Solbjørg Kjølstad; datert mars 2013; 20 sider.
- Dokument 40: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «Steiner holdt på å gi opp alt»/«Vil motivere andre skogbrukere», reportasje i Namdalsavisa; datert 01.11.13; forfatter er avisens journalist; 2 sider.

- Dokument 41: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «Sluttrapport for 'Aktivitetspådriverprosjekt skogkultur og veger i Indre Namdal'»; forfatter er Bjørn Arve Øvereng; datert 31.01.14; 5 sider.
- Dokument 42: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «Sluttrapport prosjekt 'Motivasjon og veiledning av skogeiere i Indre Namdal'»; forfatter er Bjørn Øvereng; datert 04.02.14; 2,5 sider.
- Dokument 43: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «Sluttrapport: Prosjekt 'Motivasjon og veiledning av skogeiere i Indre Namdal 2014-15'»; forfatter er Knut Sklett; datert 05.10.15; 5 sider.
- Dokument 44: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «Statusrapport: Skogpådriverprosjekt Namdal 2014-2016, pr 31.01.2016»; forfatter er Knut Sklett; datert 26.02.16; 4 sider.
- Dokument 45: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «'Stillingsbeskrivelse' for Knut Sklett, Namdal Skognettverk»; forfatter ikke oppgitt; dato/år ikke oppgitt; 0,5 side.
- Dokument 46: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «Referat fra styringsgruppemøte nr 10 – 'Skogpådriverprosjekt Namdal' og styringsgruppemøte nr 1 – 'Skogprosjekt Namdal 2017-2019'»; forfatter er Knut Sklett; dato/år ikke oppgitt, men referatet er fra et møte 02.05.17; 6 sider.
- Dokument 47: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «Sluttrapport fra nettverksprosjektet Skogpådriverprosjekt Namdal»; forfattere er Steinar Lyngstad og Knut Sklett; datert september 2017; 32 sider.
- Dokument 48: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «Skogpådriverprosjekt med suksess. Bevisstgjør skogeieren»; reportasje i Namdalsavisa; datert 25.10.17; forfatter er avisens journalist; 1 side.

Felles anliggende for Innherred og Namdal

- Dokument 49: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «Oppsummering etter første 'samarbeidsmøte' mellom pådrivernetverkene i Trøndelag på Statens Hus i Trondheim den 19. april 2017»; forfatter er Knut Sklett; dato/år ikke oppgitt; 2 sider.
- Dokument 50: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «Oppsummering. Etter pådriversamling på Stjørdal den 21. juni 2017»; forfattere er Aage A. Berg og Knut Sklett; dato/år ikke oppgitt, men oppsummeringen er fra møtet 21.06.17; 1 side.
- Dokument 51: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «Oppsummering fra sonderingsmøte 21/6-17 ved Proneo i Stjørdal»; forfatter er Rune Saurset; dato/år ikke oppgitt, men oppsummeringen er fra et møte 21.06.17; 3,5 sider.
- Dokument 52: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «Velkommen til sonderingsmøte ! »; forfatter ikke oppgitt, men Fylkesmannen i Sør-Trøndelag sin logo er en del av dokumentet; dato/år ikke oppgitt; 10 sider.
- Dokument 53: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «Skogpådriving og oppsøkende virksomhet i Nord-Trøndelag. Oppdatert status 20.09.17»; forfatter ikke oppgitt, men Fylkesmannen i Nord-Trøndelag sin logo er en del av

dokumentet; datert 20.09.17; 9 sider; går ikke frem om dette er skrevet for studien eller ikke.

Nord- og Sør-Trøndelag

Dokument 54: Mottatt fra Nord-Trøndelag; «Vurdering av skogpådriverordning i Trøndelag»; forfattere er Tor Morten Solem og Rune Saursaunet; datert 14.11.17; 3,5 sider; skrevet for studien.

Nordland

Dokument 55: Mottatt fra Nordland; «Prosjekt Økt verdiskaping i Nordlandsskogbruket. Sluttrapport»; forfatter ikke oppgitt, men Fylkesmannen i Nordland sin logo er en del av dokumentet sammen med ordet «Landbruksavdelinga»; dato/år ikke oppgitt; 33 sider.

Dokument 56: Mottatt fra Nordland; epost fra Geir Einar Sund til blant annet Rune Saursaunet; forfatter er Sund; datert 15.09.17; 0,5 side; skrevet for studien.

Troms

Dokument 57: Mottatt fra Troms; «Sluttrapport for arbeidet i Astafjord skogbruksprosjekt»; forfatter er Alf Rune Hoff; datert 01.12.10; 5 sider.

Dokument 58: Mottatt fra Troms; «Prosjektrapport 'Auka skogproduksjon og karbonbinding i Målselv'»; forfatter er Arnold F. Berg; dato/år ikke oppgitt; 8 sider.

Dokument 59: Mottatt fra Troms; epost fra Trude Hagen Hansen til Rune Saursaunet; forfatter er Hagen Hansen; datert 14.09.17; 0,5 side; skrevet for studien.

Vedlegg 2: Follo's skogbruksrelaterte CV

Se overskrift 1.2 for bakgrunnen for dette vedlegget. Noen av kronikkene som er ført opp nedenfor, har også vært publisert andre steder enn det som er listet opp. Kronikkene er ført opp der de først ble publisert. I tillegg til prosjekter, vitenskapelige publikasjoner og kronikker, har jeg hatt en rad med forskningsbaserte foredrag for skogbruket.

Prosjekter

- 2016-2019: Utmarka mellom primærproduksjon, ressurs for utvikling og miljøgode, Strategisk instituttsatsing ved Bygdeforskning/RURALIS.
- 2016-2020: Transformation of recent forest on abandoned agricultural land for the benefit of biodiversity, ecosystem services and green solutions (TRANSFOREST).
- 2012-2016: Forest land ownership changes in Europe: Significance for management and policy. (COST-aksjon)
- 2010-2011: Deltakelse i møtene til prosjektet «Mapping the Peer-to-Peer Model for Enhancing Adult Learning among Land Owners».
- 2009-2014: «Fra ti til en» — eiendomsverbyggende samarbeid for private, personlige skogeiere i kystskogbruket.
- 2008: Samhandling i skognæringen. Et forprosjekt.
- 2005: Den nye skogeieren. Hvordan øke avvirkninga i Trøndelag?
- 2002-2008: Forvaltningsaktive skogeiere: Kvinners utforming og utøvelse av forvalterrollen i relieff til menns.
- 2001: Mellom behovet for fysisk styrke og bruken av ny teknologi: Kvinners plass i en skogbruksnæring under endring.
- 1999-2001: Kvinner og rekruttering til praktisk skogbruk.

Vitenskapelige publikasjoner

- Follo, Gro, Gun Lidestav, Alice Ludvig, Lelde Vilkriste, Teppo Hujala, Heimo Karppinen, François Didot og Diana Mizaraite (2016): «Gender in European Forest Ownership and Management – Reflections on Women as 'New Forest Owners'.» *Scandinavian Journal of Forest Research* publisert online 18.07.16, DOI: 10.1080/02827581.2016.1195866
- Follo, Gro, Erlend Nybakk, Johan Barstad og Bruce Talbot (2015): «Norway.» I Živojinović, I., Weiss, G., Lidestav, G., Feliciano, D., Hujala, T., Dobšinská, Z., Lawrence, A., Nybakk, E., Quiroga, S., Schraml, U. (red.) *Forest Land Ownership Change in Europe. Cost Action FP1201 FACESMAP Country Reports, Joint*

- Volume. EFICEEC-EFISEE Research Report. University of Natural Resources and Life Sciences, Vienna (BOKU): Vienna, Austria. [Online publication.]
- Follo, Gro, Erlend Nybakk, Johan Barstad og Bruce Talbot (2015): *Forest Land Ownership Change in Norway*. COST Action FP1201 – FACESMAP Country Report. Hentet 12.06.15 fra facesmap.boku.ac.at/index.php/library2/cat_view/94-country-reports
- Brandth, Berit, Gro Follo og Marit S. Haugen (2015): «Paradoxes of a Women's Organization in the Forestry Industry.» I Pini, B., Brandth, B. og Little, J. (red.) *Feminisms and Ruralities*. Lexington Books: Lanham.
- Follo, Gro (2014): «Skogkoordinatorer – å bære havre til en døende hest eller en fruktbar strategi?» *Norsk Skogbruk* 7/8:44-45.
- Follo, Gro (2014): *Eiendomsoverbyggende samarbeid for skogeiere i kystskogbruket – utfordrende, men med stort potensiale*. Rapport 4/2014. Norsk senter for bygdeforskning: Trondheim.
- Follo, Gro (2013): «'Skogkoordinatorer' er nødvendig.» *Norsk Skogbruk* 11:42-44.
- Follo, Gro (2013): «All den nytten – og så lite benyttet.» *Norsk Skogbruk* 10:116-117.
- Follo, Gro og Birger Vennesland (2013): *Skogeiere – 'Fra ti til en'*. Rapport 7/13. Norsk senter for bygdeforskning: Trondheim.
- Follo, Gro (2013): «Mer eiendomsoverbyggende samarbeid må til.» *Norsk Skogbruk* 9:40-41.
- Follo, Gro og Birger Vennesland (2012): «*Fra ti til en*», *følgforskningens andre notat fra feltprosjektaktørene – og tre begynnende konklusjoner*. Notat 1/12. Norsk senter for bygdeforskning: Trondheim.
- Follo, Gro (2011): *Samarbeid for skogeiere*. Forskningsglimt 2/2011. Norsk senter for bygdeforskning: Trondheim.
- Follo, Gro (2011): *Sameier i norsk skogbruk med et spesielt blikk på Nordland*. Notat 2/11. Norsk senter for bygdeforskning: Trondheim.
- Follo, Gro (2011): «Factors influencing Norwegian small-scale private forest owners' ability to meet the political goals.» *Scandinavian Journal of Forest Research*, 26, nr. 4:385-393.
- Follo, Gro (2011): «Cross-border cooperation in the making? Small-scale private forest owners and the Norwegian case.» I Karppinen, H., Hujala, T. og Virkkula, O. (red.) *Recent advances in land owner extension. Proceedings of the IUFRO 3.08 Symposium with a special theme of peer-to-peer learning among land owners, 3–5 April 2011, Kuusamo, Finland*. Working Papers of the Finnish Forest Research Institute 193. METLA: Vantaa.
- Follo, Gro (2010): «*Fra ti til en*» — *følgforskningens første notat, fra aktørene som arbeider for å få til eiendomsoverbyggende samarbeid for skogeiere*. Notat 11/10. Norsk senter for bygdeforskning: Trondheim.
- Follo, Gro (2010): «Å handle sammen om forvaltning.» *Norsk Skogbruk* 9:32-33.
- Follo, Gro (2010): *Eiendomsoverbyggende samarbeid i skogbruket — en kartlegging*. Rapport 1/10. Norsk senter for bygdeforskning: Trondheim.
- Follo, Gro (2009): «Det norske familieskogbruket (3).» *Skogeieren* 4:34-36.

- Follo, Gro (2009): «Relasjonene til skog.» *Norsk Skogbruk* 3:34-35.
- Follo, Gro (2009): «Det norske familieskogbruket (2).» *Skogeieren* 3:38-40.
- Follo, Gro (2009): «Skogeierne har ulike motiver.» *Norsk Skogbruk* 2:34-35.
- Follo, Gro (2009): «Skogens identiteter.» *Norsk Skogbruk* 1:32-33.
- Follo, Gro (2008): «Det norske familieskogbruket (1).» *Skogeieren* 12:38-39.
- Follo, Gro (2008): *Det norske familieskogbruket, dets kvinnelige og mannlige skogeiere, forvaltningsaktivitet — og metaforiske forbindelser*. Doktoravhandling for graden doctor rerum politicarum. Doktoravhandlinger ved NTNU 2008:173. NTNU: Trondheim. (Optrykk utgitt 2008 som rapport 6/08. Norsk senter for bygdeforskning: Trondheim.)
- Follo, Gro (2007): «Pris/økonomi betyr mye for hogst. Men pris/økonomi betyr ikke alt for hogst.» *Norsk Skogbruk* 7/8: sidetall ukjent.
- Follo, Gro, Magnar Forbord, Reidar Almås, Arild Blekesaune og Johan Fredrik Rye (2006): *Den nye skogeieren. Hvordan øke hogsten i Trøndelag?* Rapport 1/06. Norsk senter for bygdeforskning: Trondheim.
- Brandth, Berit, Gro Follo og Marit S. Haugen (2004): «Jenter i Skogbruket – paradokser ved egne organisasjoner for kvinner.» *Norsk Skogbruk* 11: 30-31.
- Brandth, Berit, Gro Follo og Marit S. Haugen (2004): «Women in Forestry: Dilemmas of Separate Women's Organizing.» *Scandinavian Journal of Forest Research*. 19, nr. 5:466-472.
- Follo, Gro (2002): «A hero's journey: young women among males in forestry education.» *Journal of Rural Studies*. 18:293-306. (Norsk senter for bygdeforskning A-5/02.)
- Brandth, Berit, Gro Follo and Marit S. Haugen (2002): *Women in forestry: Gender processes and coping strategies*. Paper 1/02. Norsk senter for bygdeforskning: Trondheim.
- Follo, Gro (2001): *Kvinner og praktisk skogbruk – holdninger og kjønnsstrukturer*. Rapport 4/01. Norsk senter for bygdeforskning: Trondheim.
- Follo, Gro (2000): *Machines, Muscles and Rough Talk: Young Women among Males in Forestry Education*. SFB-papir 6/00. Senter for bygdeforskning: Trondheim.
- Follo, Gro (2000): «Hvorfor går ungdommer på skogbrukskurs?» *Landbruksøkonomisk Forum* 3/2000.
- Furuberg, Merete, Kjersti Kinderås, Gro Follo, Gro Høyen og Liv Marit Strupstad (2000) (red.): *Proceedings. Symposium on women and forestry. Lillehammer, Norway 12-15. August 1999*. Jenter i Skogbruket: Arendal.
- Follo, Gro (2000): «Women and Recruitment to Practical Forestry. Introduction 2 to workshops.» I: Furuberg, M., Kinderås, K., Follo, G., Høyen, G. og Strupstad, L. M. (red.): *Proceedings. Symposium on women and forestry. Lillehammer, Norway 12-15. August 1999*. Jenter i Skogbruket: Arendal.

Kronikker m.m.

Nationen 24.11.14: *Styrbarhet og skogpolitikk*. Jostein Vik er andreforfatter.

Nationen 05.04.14: *Åpent innspill til SKOG22*.

Trønder-Avisa 27.02.12: *En merkelig fremstilling*. Jostein Vik er andreforfatter.

Nationen 10.10.08: *Inntar og inntar, fru Blom*.

Nationen 27.03.08: *Lang vei til likestilling*. Hilde Bjørkhaug og Reidun Heggem er andreforfattere.

Aftenposten 06.03.08: *Skogen råtner på rot*. Reidar Almås er andreforfatter.

Nationen 12.11.07: *Ordenes makt og skogens synlighet*.

Skognæringa i Trøndelag si nettside pr. 18.01.07 og Kystskogbrukets nettside pr. 18.01.07: *Trønderske skogeiere om miljøspørsmål*.

Nettadresse til oppslag hos Skognæringa i Trøndelag:
http://www.fylkesmannen.no/fmt_hoved.asp?tgid=29452&gid=29454&amid=1351269&g29453=x&g29452=x

Nettadresse til oppslag hos Kystskogbruket:
<http://217.168.88.14/Arkiv/Dokumenter/NTFK/Internett/Regional%20utvikling/Kyst-skogbruket/Kronikker/Skogeiere%20og%20milj%C3%B8.doc>

Trønder-Avisa 18.08.06: *Årsakene til redusert tømmerhogst*. Magnar Forbord er andreforfatter.

Trønder-Avisa 06.10.05: *Felles og privat skog i Norge*.

JiS-medlemsblad ½-2005: *Om forbilder: Takk Tanja Breyholtz*.

Nationen 25.04.05: *Kvinnekamp i skogsamvirket*.

JiS-medlemsblad 4/2003: *Evolusjonisme, søskenflokkinnplassering og hierarki – en kommentar til Eva Sternbergs foredrag på JiS Landsmøte 2003*.

Nationen 28.08.00: *Få elever til skogbruk*.

FORMÅL

RURALIS - Institutt for rural- og regionalforskning skal gjennom fremragende samfunnsvitenskapelig forskning og forskningsbasert utviklingsarbeid gi kunnskap og idéer for allmenheten, privat næringsliv, offentlig virksomhet og FoU-sektoren, og gjennom det bidra til å skape sosiokulturell, økonomisk og økologisk bærekraftig utvikling i og mellom bygd og by.

RURALIS skal være et nasjonalt senter for å utvikle og ta vare på en teoretisk og metodisk grunnleggende forskningskompetanse i flerfaglige bygdestudier, og fungere som et godt synlig knutepunkt for internasjonal ruralsosiologi.

Trondheim (hovedkontor):
Universitetssenteret Dragvoll
N-7491 Trondheim
73 82 01 60

Oslo:
Paleet, Karl Johans gate 41 A (5 etg.)
N-0162 Oslo
913 32 277

post@ruralis.no
ruralis.no